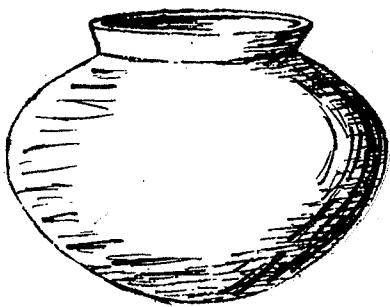

1

ya

ya

y Y

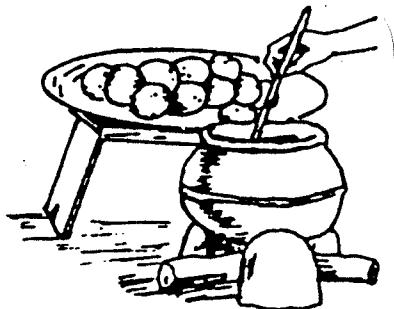
a a A

ε -tɔ ya
-tɔ ya
ya

'Kana a ya
a ya
ya

'Kana -tɔ ya.
ε ya ya.

2

<u>ɛ</u>	<u>ɛ</u>
<u>t</u>	<u>T</u>

tɛtɛ

1

tɛtɛ
tɛ
ɛ

1

ya
a

2

ɛ	a	a	ɛ
tɛ	ta	ya	yɛ

3

tɛ	yɛ
ta	ya

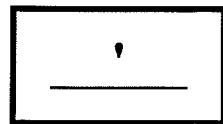
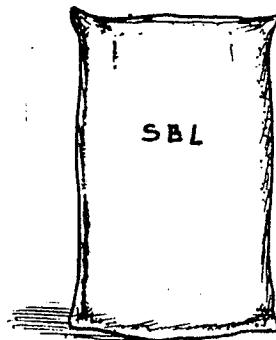
- 7 'Kana ya tete.
 'Kana pi tete.

 'Kana -to ya.
 'Kana te ya bv.
-

'Kana pi tete.
 Σ ya tete.
 'Kana -to ya.
 Σ te ya bv.

3

'ta

1

'ta
'a
a

2

a	ɛ	ɛ	a
'a	'ɛ	'ɛ	'a
'ta	'tɛ	'yɛ	'ya

3

'ta
'tɛ
'yɛ
'ya

4

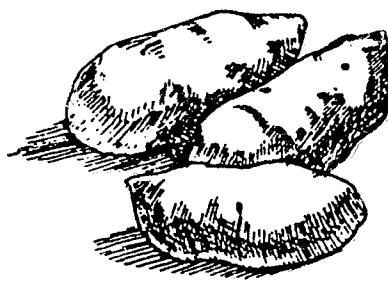
ta	ya	yɛ	tɛ
'ta	'ya	'yɛ	'tɛ

7 'Nia -tɔ 'ta,
 'ɛ ya=a.

'Nia -tɔ 'Kana a 'ta,
 'ɛ ya=a.
'Kana pi 'a tɛtɛ,
 'ɛ pi 'Nia a tɛtɛ,
 'ɛ ya=a.

4

't̪ita

1

't̪ita
't̪i
't̪

2

't̪	t̪	t̪	't̪
't̪i	t̪i	y̪i	'y̪i

3

't̪i
t̪i
y̪i
'y̪i

4

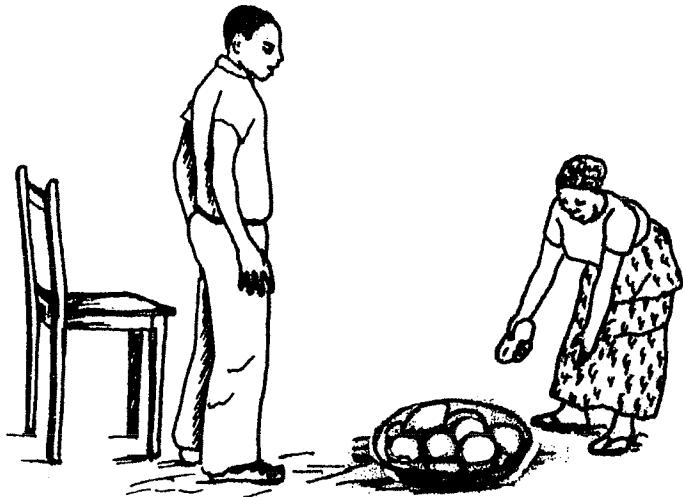
't̪ε	t̪ε	y̪ε
'ta	ta	ya
't̪i	t̪i	y̪i

6

't̪i
't̪ita

- 7 'Kana -tɔ 'tita.
'Kana 'yɪ 'tita -tɔ.
'A -tɪ, ε 'yɪ tete pi.
-

'Kana ya 'tita 'Nia yɪ.
'Nia 'yɪ 'Kana a 'tita -tɔ.
'A -tɪ, ε 'yɪ tete pi.

5

gb Gb

1 gbata
 gba
 a

gbata

2	a	ɛ	ɪ
	gba	gbɛ	gbɪ

3 gba
 gbe
 gbɪ

4	ya	yɛ	yɪ
	ta	tɛ	tɪ
	gba	gbɛ	gbɪ

5 gba
 'gba

ya
'ya

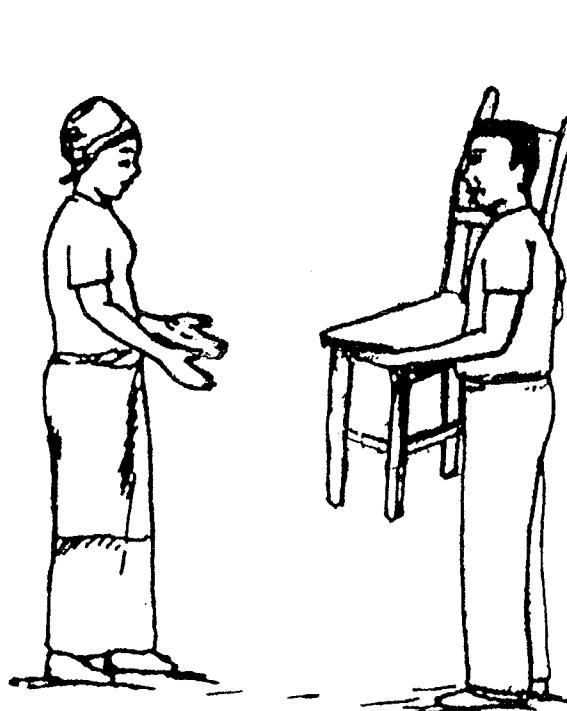
ta
'ta

6. gba
 gbata

7 'Nia -tɔ gbata.

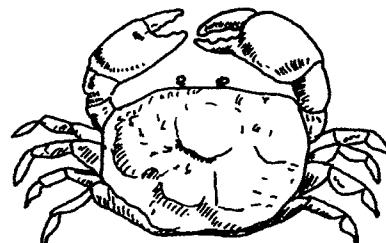
'Nia nu gbata.

'Nia nu gbata,
'ε ya=a 'Kana yi,
'Kana 'ε gba 'a gbata.

6

k K

1

ka
a

ka

2

a	ɛ	ι
ka	kɛ	kι

3

ka
kɛ
kι

4

gba	gbɛ	gbι
ya	yɛ	yι
ka	kɛ	kι

5

'ta	'ka	'kι
ta	ka	kι

6

kɛ
kιkɛ
kιkɛ -bv

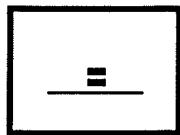
7 =Bι ɛ -tɔ ka?
Iin, ɛ -tɔ ka.

=Bi 'Nia -to ka?
Iin, ε -to ka kikε -bv,
'ε gba=a 'Kana yi.

7

Kıka a =gbe ble 'v nt

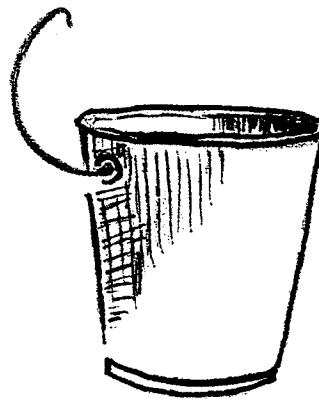

1

=gbe

=ε

ε

2

ε

a

a

t

=ε

=a

=a

=t

=gbe

=gba

=ta

=tl

3

=gbe

=gba

=ta

=tl

5

'gbe

gbe

=gbe

'gba

gba

=gba

'ta

ta

=ta

7

ε gba kika 'Nia yi.
Kika a 'mv, ε gba=a 'Nia yi.

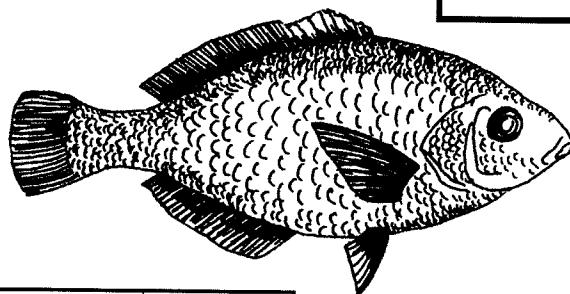
'Kana 'yi 'tita ya kike -bv.
'A kika 'gbε bv,
'a =gbε 'ε ble 'v.
Kika a 'mv, ε gba=a 'Nia yi.

8

C c

1

'kɔ
kɔ
ɔ

2

c c c
kɔ cy gba

'kɔ

3

kɔ
yɔ
gɔɔ

4

kε
ka
kɔyε
ya
cygbe
gba
gba

5

kɔ kι tι
'kɔ 'kι 'tι6 cy cba 9
gba cba cba yɔkɔ

7 'Nia yɔkɔ 'kɔ nu.

'Nia yɔkɔ 'kɔ a 'mu nu.

'Nia 'pa 'kɔ.

'Nia nu gba gba,

'e 'pa 'kɔ.

'Nia nu gbogbo, 'ε 'pa 'kɔ.

'Nia yɔkɔ 'kɔ a 'mu nι,

'tι- 'ε ya=a 'Kana yi.

'Kana kɔ 'kɔ.

9

2	ɔ kɔ	ι kι	ε kε	a ka
---	---------	---------	---------	---------

3	kɔ kι ke ka
---	----------------------

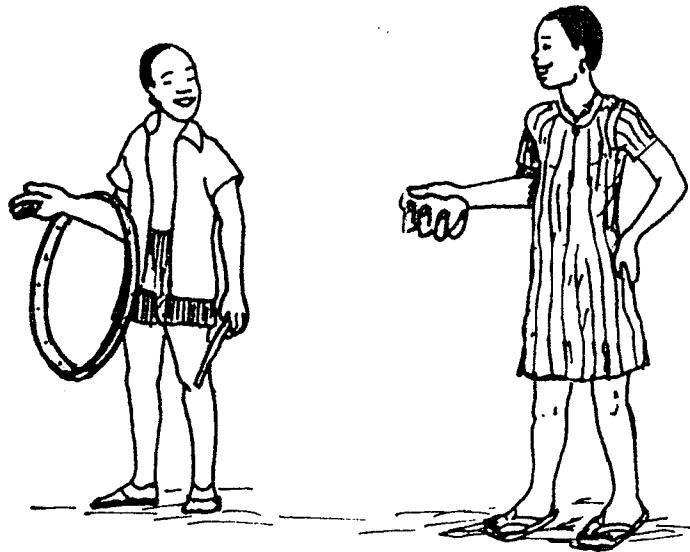
4	yɔ gbɔ kɔ	yι gbι kι	yε gbε ke
---	-----------------	-----------------	-----------------

5	'ɔ ɔ =ɔ	'ι ι =ι	'ε ε =ε
---	---------------	---------------	---------------

6	'ya 'yagbɔ	'Ya 'Yagbɔ	=gbε =Gbε
---	---------------	---------------	--------------

- 7 -Hie wen: 'Yagbɔ, gba =gbε, =bv gba tete.
 'Yagbɔ wen: -Hie, gba tete, =bv gba =gbε.
 ε wen: 'A -ti, gba=a!

-Hie kɔ =gbɛ,
'Yagbɔ 'ɛ kɔ tɛtɛ.
-Hie wɛn: 'Yagbɔ, gba =gbɛ,
=bu gba tɛtɛ.
'Yagbɔ wɛn: =Gbɛ 'yɪ -tɛɛ nu.
'A -tɪ, gba=a!

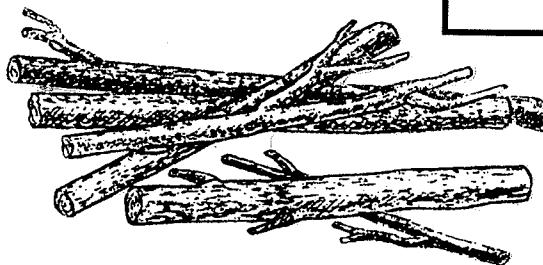

10

n N

1

na
a

2

a	ɔ	ɪ
na	no	ni

na

3

na
no
ni

4

ta	to	ti
gba	gbo	gbɪ
na	no	ni

5

=na	=ni	=ti
na	ni	ti
'na	'ni	'ti

6 'te | 'na
 'teni | 'naka

7

ε 'ti na ɬɛ.

'Kana nu 'teni

ε 'tie na.

'Kana nu 'teni -bi.

ε 'tie=e ni.

'Kana nu 'tən̩ -bi.

'A -t̩i, ε 't̩i na lε,

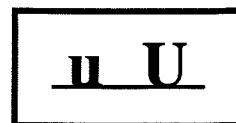
'ε 'tie=e.

'Kana pi 'tita.

'A 'tita a 'mv, ε 'naka ni.

11

tutu

1	tutu
	tu
	u

2	u	u	u	u
	tu	nu	yu	gbu

3	tu
	nu
	yu
	gbu

4	ta	na	ya	gba
	tɔ	nɔ	yɔ	gbo
	tu	nu	yu	gbu

5	'gba	'gbe
	gba	gbe
	=gba	=gbe

6 tu | 'ka
 tutu | 'kayu

7 'Nia a 'yu -Hie =gba ki. | Σ ya 'nɛ- ki 'kayu bv.
-Hie =gbe ki -tɛɛ. | Σ ya 'nɛ- ki m ta 'kayu bv.

'Nia nu tutu.

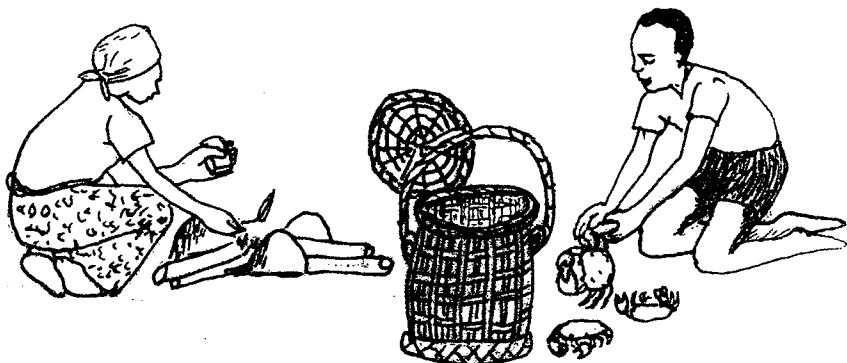
'A tutu nɔ yɛ.

'A -ti, 'a 'yu -Hie

gba=a ki =gba mɔ.

-Hie =gbɛ ki -tee,

'ɛ ya 'nɛ- ki ni ta 'kayu bv.

12

2

u	ɛ	a	ɪ
nu	ɛn	na	nɪ

3

nu
ɛn
na
nɪ

4

yu	yɛ	ya	yɪ
ku	kɛ	ka	kɪ
nu	nɛ	na	nɪ

5

'nu	'na	'ka	'kɛ
nu	na	ka	kɛ

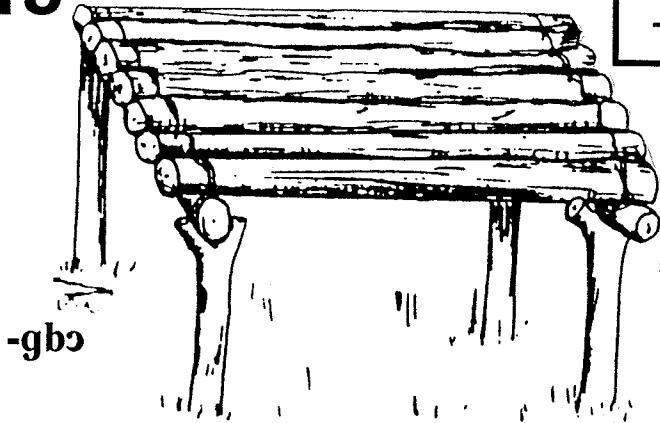
7 -Hie -tɔ tɛtɛ, 'kɪ 'lɪ 'Yagbɔ -mo.

-Hie -tɔ ya, 'kɪ 'lɪ 'Yagbɔ -mo.

'Yagbɔ ku n̩.
'A -t̩, ε -tɔ 'ta,
'ε 't̩ na lε, 'ε 'tie=e,
'ε ya 'ta a 'mv, 'ε pi t̩t̩ε.
-Hie -tɔ t̩t̩ε, 'k̩l 'l̩ 'Yagbɔ -mo.

13

1

-gbo
-o
o

2

c	a	a	e
-c	-a	-a	-e
-gbo	-gba	-ta	-te

3

-gbo
-gba
-ta
-te

5

'gbo	'gba	'ta	'te
gbo	gba	ta	te
-gbo	-gba	-ta	-te

6 -ta

-tagba'

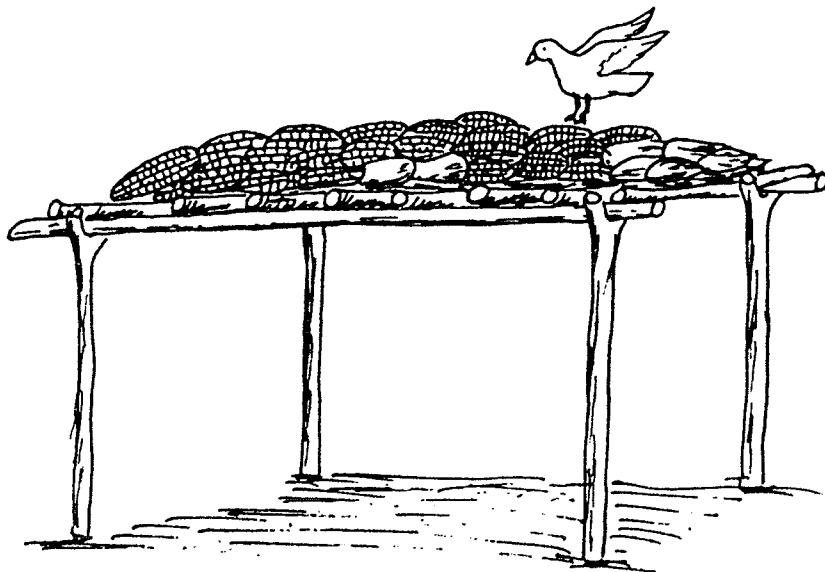
'yu

'yugbo

'yugboyo

7 'A -tagba' 'ya 'v -gbo ki.
'Nia 'yaa 'v 'yugbo -gbo ki.

'Nia ko 'yugbo.
ε nu -gbo,
'ε 'yaa 'v 'yugbo -gbo ki.
-Hie ya -tagba'.
'A -tagba' 'ya 'v -gbo ki,
'ε gba 'yugboyo.

14

d D

dakayu

2

a	u	ɔ	ɪ
da	du	dɔ	dɪ

1

dakayu
da
a

3

da
du
dɔ
dɪ

4

gba	gbu	gbɔ	gbɪ
na	nu	nɔ	nɪ
da	du	dɔ	dɪ

5

'dɔ	'dɛ	'kɛ
dɔ	dɛ	kɛ
-dɔ	-dɛ	-kɛ

6 da

daka

dakayu

7

Σ 'yɪ 'a dɛ kɔ.
'N 'yɪ 'a dɛ kɔ.

Σ -tɔ 'Yagbɔ a dakayu.
Σ -tɔ 'Yagbɔ a -nɛ.

-Hie kɔ dakayu.

'A -ti, 'Yagbɔ da 'Nia,

ε wɛn: -Hie kɔ dakayu.

'N 'yɪ 'a dɛ kɔ.

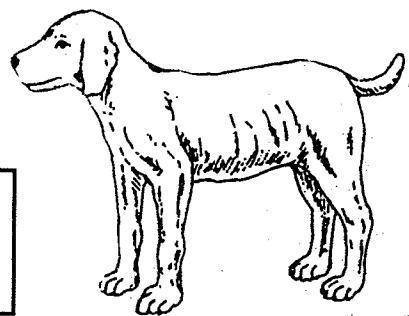
'A -ti, -tɔ 'na dakayu.

'Nia wɛn: 'Na 'yu, ε nu -tee,

'Nia 'ɛ -tɔ 'Yagbɔ a -ne.

15

i I

1

-gbi
-i

2

-i	-i	-i	-i
-gbi	-di	-ni	-yi

4

gbu	du	nu	yu
gb <small>ɪ</small>	d <small>ɪ</small>	n <small>ɪ</small>	y <small>ɪ</small>
gbi	di	ni	yi

6

	-ti		-ta
	-titi		-tagba
ε gbe=ε	-titi	le.	-tagbadu

7

'Yagbo pi de.
'Yagbo yi pile.
'Nia wen: 'Yagbo, -yi pile.

-Hie ko -gbi.

'A -gbi a 'mu, ε ku nι.

'A -ti, 'a -ne ti, ε gbe=ε -titi le.

Kike -bu, -te ε yi nι di, ε ya -tagbadu.

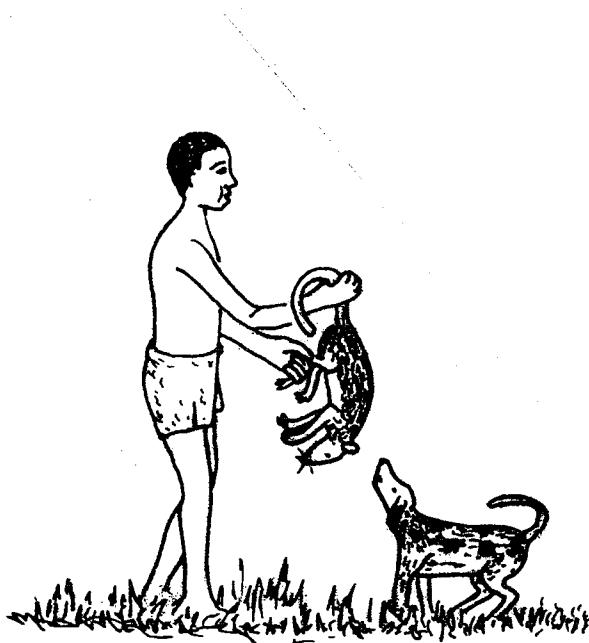
'Yagbo yi 'ki pile.

'A -ti, ε gba -tagbadu a 'mu,

'ε pi 'a 'yanu.

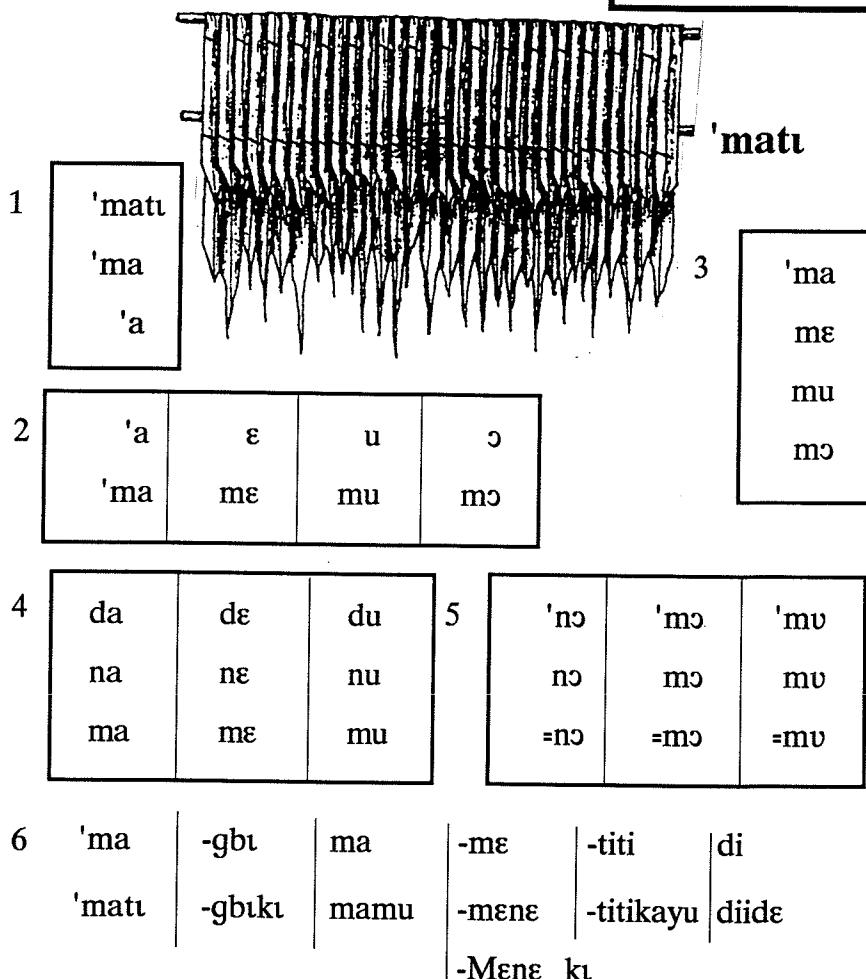
-Te ε pi=e, 'ε da 'Nia, 'Nia 'ε di 'a de.

'Nia wen : 'Na 'yu, ε nu -tee, -yi pile 'do.

16

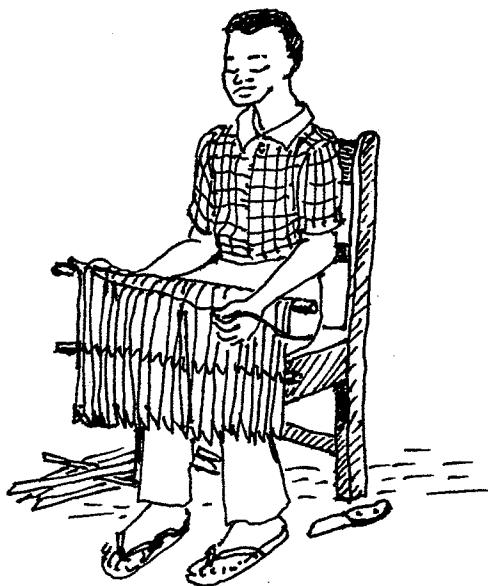
m M

'Kana pi dε, -kötι 'n mi 'matι =tu mp.

'Kana pi de, -kötü 'n mi mamu -təcəm

Kike -bv, 'Nia di =tu ke 'a -titikayu a 'mati.
'A -ti, 'Kana mu -Mene ki, 'e -to -tagbadu
ko -gbiki ko mamu, 'e di.
-Te ε di, 'Nia wen: 'Kana, pi de -tee,
-koti, 'n mi -titikayu a 'mati =tu mo.
'Kana wen: -Aa. 'N di de 'ni pi -tee,
'Nia 'e mu. -Te 'Nia yi 'mati a =tule -tee,
'a -ti, ε 'kika ni, 'e =tu 'mati, 'e di.
-Te 'Nia di, ε wen: 'Kana, ya 'li 'na diide 'li.

17

1

-cap
-pa
-a

-cap

2

-a	-u	-c-	-ɛ-
-pa	-pu	-cd-	-dɛ-

3

-pa
-pu
-cd-
-dɛ-

4

gba	gbu	gbe
da	du	dɛ
pa	pu	pɛ

5

'pa	'pu	'du
pa	pu	du
-pa	-pu	-du

6	-pa	-pa	du	'ke	pe
	-pan	-paka	dua	'keti	pepe
			'Dua		

7 'Dua 'bu -tɔ -panɔ, 'n di -tɔ -paka.

'Dua 'bu -tɔ 'tita, 'n di -tɔ tɛtɛ.

'Kana nu 'keti. Kee, 'Dua 'yɪ=tɪ -tɔ

'Kana nu tɛtɛ. Kee, v 'yɪ=tɪ -tɔ.

'Kana ko -pano.
'A -pano ku ni -tεε.
ε wεn: -A di te ke 'Yagbo -pano -mo.
'Dua 'bv -tɔ -pano a 'mv,
'n di -tɔ -paka.
'Kana 'yι=ι yi, -ε mo, 'a -pano pa ni,
'ε te 'Yagbo -pano -mo,
'Yagbo 'ε ya=a.
-Tε 'Yagbo di, 'Kana 'ε nu -pano a 'mv 'a 'kεti.
Kεε, 'Dua 'yι ke 'Kana a -pano -tɔ,
-kɔti, 'a pεpε pa ni.
'A -tι, 'Kana 'yι 'a -nε -paka -tɔ.

18

2

i	t	u	a
pi	pt	pu	pa

3

pi
pt
pu
pa

4

ki	k <small>t</small>	ku	ka
di	d <small>t</small>	du	da
pi	p <small>t</small>	pu	pa

5

'pa	'ta	't <small>t</small>
pa	ta	t <small>t</small>
-pa	-ta	-t <small>t</small>

6

'na	'ka	'yugb <small>ɔ</small>	'pu	'da
'nap <small>t</small>	kak <small>t</small>	'yugb <small>ɔ</small> y <small>ɔ</small>	'pupu	'dagba
		'yugb <small>ɔ</small> y <small>ɔ</small> ndu		'Dagba

'Kana 'yi 'napi ko.
'Nia a -ne 'napi 'ya 'ka.
'A -ti, 'Kana ya 'yugbɔyo kakι,
'e du 'a 'pupu,
'Dagba 'ε -tɔ 'yugbɔpupu a 'mu.
-Te 'Dagba -tɔ=ɔ,
'Kana 'ε -tɔ 'Nia a 'napi ko 'a -ne.
-Te 'Kana ya 'Nia a 'napi, ε da -Hie nι,
-Hie 'ε gba 'Nia a 'napi 'ka.

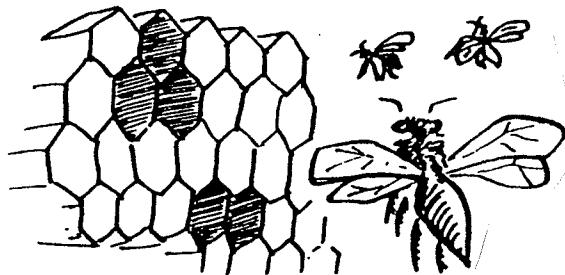
19

v U

dv

1

dv
v

2

v	v	v	v
dv	pv	nv	yv

3

dv
pv
nv
yv

4

dε	pε	nε	yε
du	pu	nu	yu
dv	pv	nv	yv

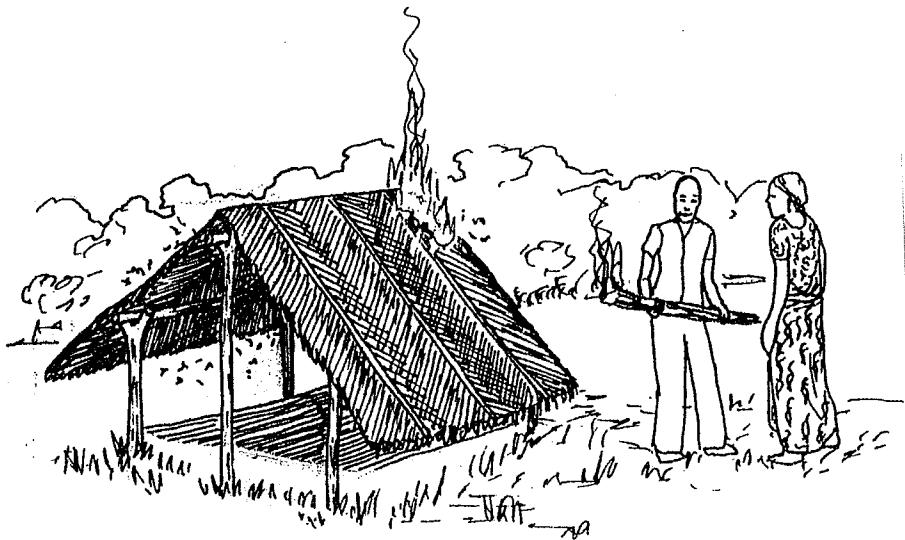
5

'dv	'cp'	'cu'
dv	cp	cu
-dv	-cp	-cu

6

da	nv	-gba	=gbu
danv	nvgba	-gbata	=gbuu

Kikε -bv, 'Kana mu -titi.
Kee, -te ε mu, ε 'yi na 'tie,
-kötι, dv nι 'v 'a -titikayu a 'mati ktι.
'A -ti, ε -me kle, 'ε di 'Nia da mo,
-Te ε da=a, ε yi -mo le nι ne,
'Nia wen: 'Na nugba,
'n yi de, 'n di nu nι.
'Nia ε nu =gbuu, 'ε gba=a, 'ε pu dv a 'mu 'to.
-Te ε yi =nu 'to nι pi,
na pu 'a 'kayu a 'mati 'to.
Kee, 'Nia wen: 'Mati a de mo de -qbata.

20

w W

wanv

1

wanv
wa
a

2

a	ɛ	i	ɪ
wa	wɛ	wi	wɪ

3

wa
we
wi
wɪ

4

gba	gbɛ	gbi	gbɪ
na	nɛ	ni	nɪ
wa	wɛ	wi	wɪ

5

'a	'ɛ	'ʊ
a	ɛ	ʊ
-a	-ɛ	-ʊ

6

wa	wa	'wi	'ki	Pɔ
wanv	want	'witi	'kika	Pɔnɔ

7

- Hie wen: -A 'yɪ wanv kɔ. | ʊ mu nɪ.
- 'Nia wen: 'N di nu want. | ʊ mu wen nɪ.
- U wen: 'Witi ni 'l Pɔnɔ -mɔ 'dɔ. |

'Nia a nvgba 'Kana, ko 'a 'yu 'Yagbo 'hvən-,
v mu wən Pənə wa mə.

Kee, v 'yɪ=tɪ wa, 'witi a -tɪ, 'v di,
'Kana 'e da 'a 'yu -Hie.

E wən: -Hie gba 'Nia, ba gba Kabə a =tv,
ba mu 'pa.

-Hie wən: -A 'yɪ wanu ko.

'Nia wən: 'N di nu wanti,

'Nia 'e 'kuka -nɪ, 'e nu wanti.

-Hie ko 'a -nɛ, 'Nia 'e ko 'a -nɛ,
'v gba =tv a 'mv 'pa mə,
'v 'pa 'kɔ gbagbu, 'v ya=a 'Kana yɪ.

21

2

v wv	u wu	c cw	ɛ wɛ
---------	---------	---------	---------

3

wu
wu
cw
ɛw

4

dv	du	cd
pv	pu	cd
nv	nu	cu
wv	wu	cw

5

'dɪ	'di	'pi
dɪ	di	pi
-dɪ	-di	-pi

6

-tɪ

-wɛ

-tita

-wuwɛ

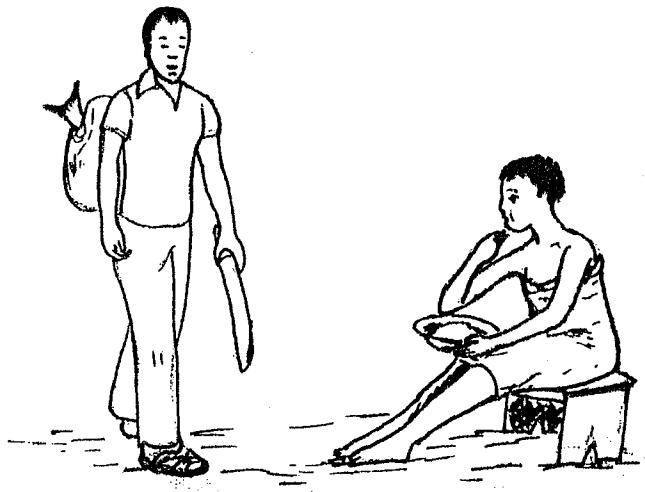
7

'tita -wɛ lɛ

'tita a lɛ-wuwɛ

ɛ 'yɪ=t̪ yi, -tɛ -mʊ' ε nu 'a lɛ-wuwɛ.

'Nia mu 'pa mo, 'ε 'pa 'kɔ.
ε no- ε gba 'li 'kayu bv.
-Tε 'Kana di, ε ya 'tita,
'Yagbɔ 'ε pi 'tita kɔ 'kɔ, 'ε di 'kɔ a dε.
-Tε -Hie di,
'ε gba 'tita a dε 'a -gbi yi,
'a -gbi 'ε di=e.
Diide, 'Yagbɔ pi, ε no yi 'dɔ.
'A -ti, -te 'Nia yi=i nt di -we,
ε 'yi=i yi, -te -mu' ε nu 'a le-wuwε.

22

'lo

1

'lo
'o

2

'o	'a	u	v
'lo	'la	lu	lv

4

kɔ	ka	ku	kv
tɔ	ta	tu	tv
lɔ	la	lu	lv

5

'lo	'la	'ta
lo	la	ta
-lo	-la	-ta

3

'lo
'la
lu
lv

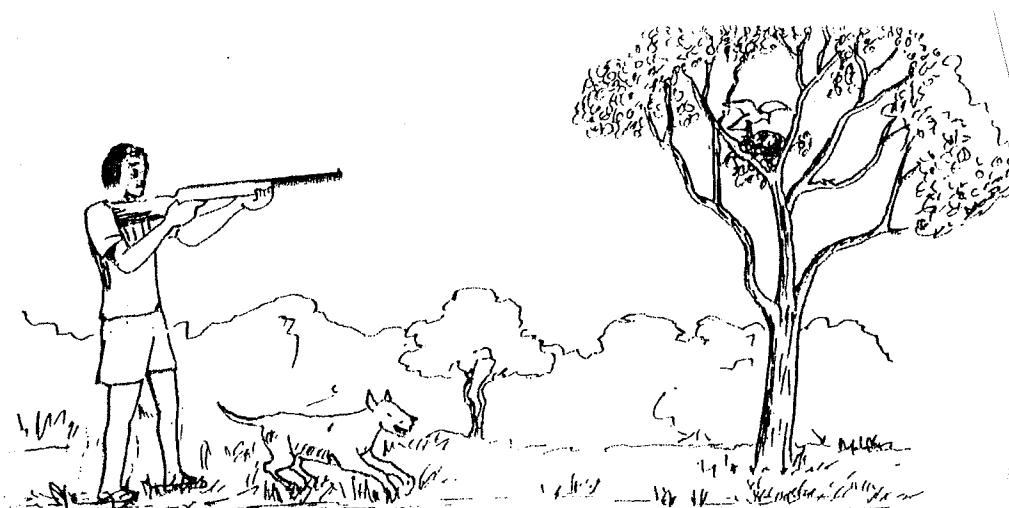
6

'ya
'yanu

7

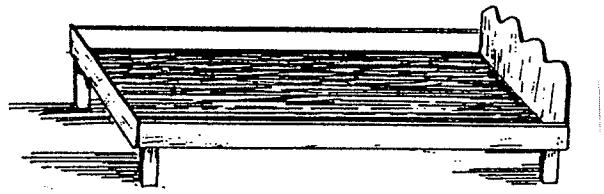
- Hie kɔ 'Nia 'hvɛn-, v mu -titi.
- Hie gba -pu kɔ -gbi 'hvɛn- -titi.

-Hie gba 'Nia a -pu kɔ -gbi 'hvɛn- -titi.
-Tɛ v na le -nana,
v ye -tagba' a 'lɔ kt,
-Hie 'ɛ nu -pu, 'ɛ 'la -tagba' a 'mv,
'ɛ ya 'nɛ=ɛ 'kayu bv.
-Tɛ -Hie ya=a, 'ɛ da 'Kana,
ɛ wɛn: 'N ya -tagba',
'Kana 'ɛ pi 'tita kɔ -tagba' a 'yanu,
-Hie kɔ 'Yagbɔ kɔ -gbi 'v di 'tita
kɔ -tagba' a pɛpɛ. 'Kana yi pile 'dɔ.

23

b B

1

-bɛlɛ
-bɛ
-ɛ

-bɛlɛ

3

bɛ
bi
bv
bu

2

ɛ	i	v	ɪ
bɛ	bi	bv	bu

4

pɛ	pi	pv	pɪ
dɛ	di	dv	dɪ
bɛ	bi	bv	bu

6

-bɛ
-bɛlɛ

7 -Tɛ ɛ gba -bɛlɛ, -ɛ -bi ɛ po 'li=t 'kayu bu.
-Tɛ v mu -mumu, -ɛ -bi Kabɛ a bv bi ni.

'Nia -tɔ -bɛlɛ. Σ nɔ- ε kɔ 'a 'bɪ Kabɛ 'hvɛn-,
v gbe 'lɪ 'kayu bv.

'Nia 'yɪ wa kɔ.

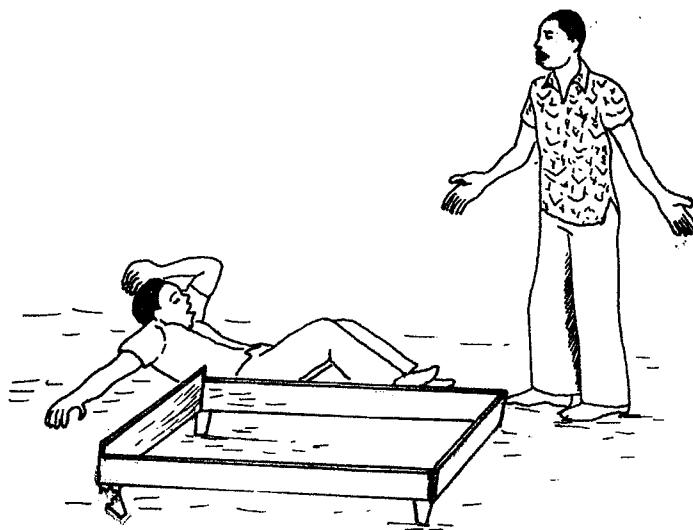
-Tɛ v mu -mumu, -ɛ -bɪ Kabɛ a bv bi nɪ,
'ɛ tɛ -bɛlɛ bv, -bɛlɛ 'ɛ 'gbe bv,
'a bv nɪ -do 'ɛ ble 'v.

'Nia wɛn: Kabɛ, dɛ- kɔ -tɪ =nɪ tɛ 'na -bɛlɛ bv,
'ɛ 'gbe bv 'lɪ?

Kabɛ wɛn: -Pi'! 'Nia, ε 'yɪ 'mv 'pa-,
'n 'yɪ=ɪ nu mɔ.

Ta 'v lɛ, dɛ -bv, ε nɔ- 'na bv bi yɪ.
Σ nɔ- kɔ -tɪ, 'nɪ tɛ -bɛlɛ bv.

-Ba mu. 'N di 'a bv a 'mv 'nɪ kɔ, 'kɪ 'lɪ 'kayu bv.
-Tɛ v mu, Kabɛ 'ɛ kɔ -bɛlɛ a bv a 'mv.

24

2

'v	'v	'v
'bv	'gbv	'lv

3

'bv
'gbv
'lv

4

'bε	'gbε	'lε
'bɔ	'gbɔ	'lɔ
'bv	'gbv	'lv

5

-gbi	-gbɪ	-tɪ
gbi	gbɪ	tɪ
'gbi	'gbɪ	'tɪ

6

-ba	'lu	-tv	-Tvtv
-balu	'lulu	-tvtv	-Tvtvnu

7

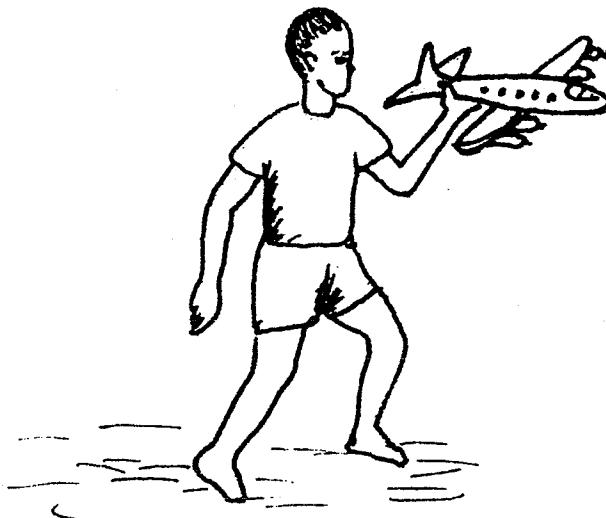
'Nt̪ ku, 'n̪ di=e 'n̪ nu.

=Nt̪ ku, -di=e 'n̪ nu.

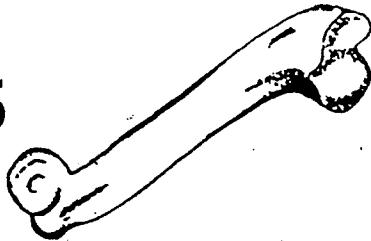
Wa 'Nt̪a.

=Nt̪ nu=o, -wa 'Nt̪a nt̪.

-Hie nu -balu, 'ε 'pənɪ=ɪ,
 'ε gba-a 'Kana yt,
 ε wən: 'Nɪ ku, 'n di -tɔ
 -baludu -bv a dε.
 'Kana wən: =Nɪ nu=o, 'na 'yu,
 -ε -bɪ -wa 'Nɪa nɪ.
 -Hie wən: =Nɪ 'kɪka 'lɪ -nɪ.
 'Nɪ ku, 'n di=e 'nɪ nu,
 -Hie 'ε gba 'a -balu lɛ na mɔ,
 'kɪ 'lɪ 'a 'bɪ -Tvtv -mɔ,
 -Tvtv 'ε pʊ -balu a 'mʊ 'lulu -mɔ,
 'ε 'ba 'v=v yo' bv.
 -Tvtvnʊ ta 'v=v -mɔ le -tata,
 'v pʊ le: -Hie, -na -balu nɔ yt 'dɔ.

25

kl KL

'kla

1

'kla
'ka
'a

2

'a	a	ɔ	ɛ
'ka	ka	kɔ	kɛ
'kla	kla	kłɔ	kłɛ

3

'kla
kla
kłɔ
kłɛ

4

'la	la	łɔ	łɛ
'ka	ka	kɔ	kɛ
'kla	kla	kłɔ	kłɛ

5

'pi	'pɔ	'dɔ
pi	pɔ	dɔ
-pi	-pɔ	-dɔ

6

-gbu	-Pv	'be
-gbulu	-Pupa'	'bəti

- 7 -Tagbadu a 'kla =nɔ. | ɛ 'yɪ -tagbadu a 'kla 'pa-.
-Gbi a 'kla =nɔ. | ɛ 'yɪ -gbi a 'kla 'pa-.

-Hie kɔ 'Yagbo 'hvɛn-, v mu le na mɔ.
U na le -nana, 'v mi 'kɪ 'lɪ 'kayu bv.
-Te v yɪ nɪ mi, -ɛ -bɪ 'Yagbo a bv bi nɪ.
Bv ta 'v -tutv kɛ, 'kla -gbulu, ε nɔ- 'a bv bi yɪ.
-Hie wɛn: 'N yi=e nɪ, -gbi a 'kla -bv.
'Yagbo wɛn: -Wen de- 'lɪ? -Gbi a 'kla?
De -bv, ε 'yɪ -tagbadu a 'kla 'pa-?
-Hie wɛn: 'Yagbo, v kɔ 'mv, 'tɪ- 'v mu -mv kɔ mɔ.
'Wen 'nɪ, -gbi a 'kla =nɪ.
'Yagbo wɛn: 'Bv mɔ 'a -tɪ, -ba mu -Pvpa' 'bɛti -nɪ.
-Te v mu, 'Nia wɛn, -gbi a 'kla =nɪ.

26

o O

yo

1

yo
o

2

o	o	o	o
yo	po	gbo	bo

3

yo
po
gbo
bo

4

yɪ	pɪ	gbɪ	bɪ
yʊ	pʊ	gbʊ	bʊ
yo	po	gbo	bo

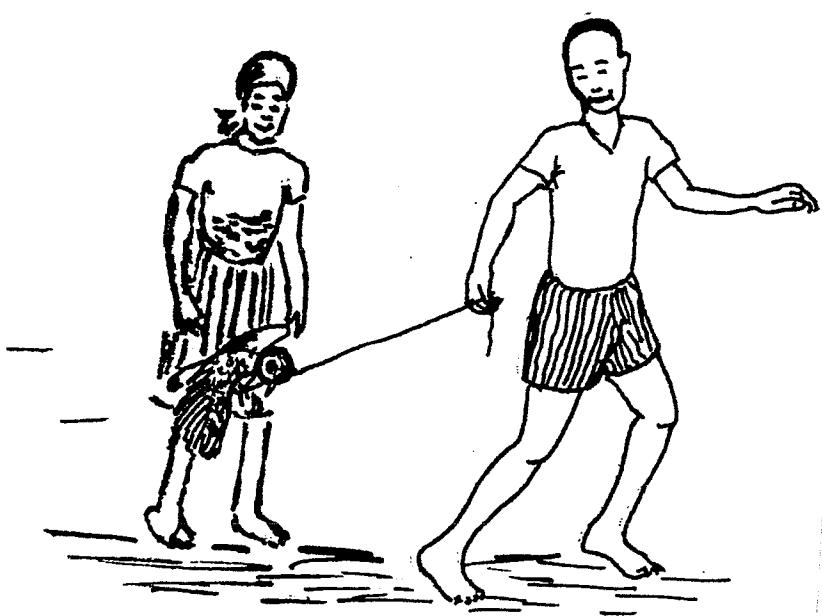
6

-po	ka
-popo	kakɛɛ
'ku-popo	kakɛɛtu

7.

-Hie, ε pv -gbi 'lulu -mo
-Hie kɔ 'Yagbo 'hvɛn, v pv=v 'lulu -mo.

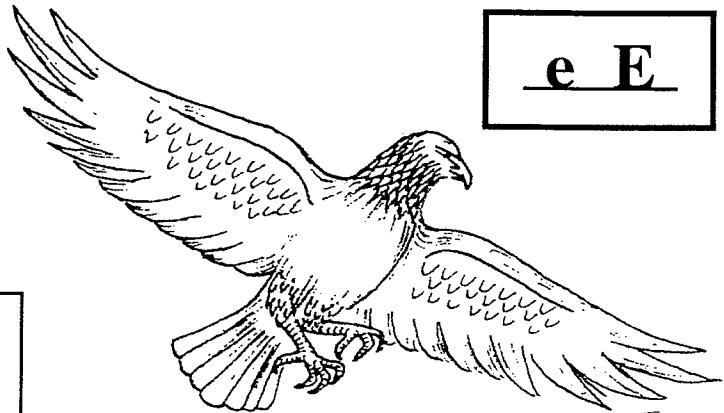
'Nia yi 'be yo, 'ki 'li -titi.
'Ki 'li -te a 'mv, 'ki 'a 'kayu ni 'li.
-Te ε yi 'li 'kayu bv ni mi,
ε klɔ 'ku-popo, 'ki 'li kakeetu bv,
'ε gba=a 'Yagbɔ kɔ -Hie yi,
'Yagbɔ kɔ -Hie 'hvɛn-,
'v gba=a, 'v 'yaa 'v=v -gbɔ ki.
'Ku-popo, 'Nia klɔ, ε ku ni.
'A -ti, -Hie kɔ 'Yagbɔ 'hvɛn-,
v pv=v 'lulu -mo.
'Yagbɔnv kɔ ke 'ku-popo.
'A -ti, dɔdv ni =nv ni.

27

e E

ke

1

ke
e

2

e	e	e	e
ke	kle	ye	gbe

3

ke
kle
ye
gbe

4

k <small>ɪ</small>	k <small>lɪ</small>	y <small>ɪ</small>	g <small>bɪ</small>
k <small>ɛ</small>	k <small>lɛ</small>	y <small>ɛ</small>	g <small>bɛ</small>
ke	kle	ye	gbe

6

'yu	-gbe	-pu
'yo	-gbeke	-pu-titi
'yonu		

Ke, -'la, -bɪ' ε nɪ yɪ 'lɪ?

-Pu, -kɔ, -bɪ' ε nɪ yɪ 'lɪ?

Pi dɛ, 'kanu ni 'mv nɪ.

Pi dɛ, -kɔtɪ, 'kanu ni 'mv nɪ.

'Nia mu -pu-titi, 'ε 'ye ke,
 'ε pu=v -pu -mɔ. -Te ε bi 'v -tvv k̄t,
 -ε -bi 'Nia pu -gbeke:
 -Hie o, kɔ 'Yagbɔ 'hvɛn-, ba di 'l̄i -o, 'n 'la ke.
 -Te 'a 'yonv di, v wen:
 -Pupa', ke a 'mv, '-la, -bi' ε n̄i ȳi 'l̄i?
 Σ wen: Ke, ε n̄o- pe 'v bv mɔ,
 -Hienv 'v 'du ke ye', v bi 'l̄i ȳi,
 v kɔ 'Nia 'hvɛn-, 'v -mɛ kle.
 -Te v pa 'kayu bv, -ε -bi 'Nia da 'Kana n̄i.
 Σ wen: 'Kana, 'n ya ke.
 'Kika 'a 'yanu, -a 'mv de di,
 -kɔti, 'kanv ni 'mv n̄i.

28

2

e	e	e	e
me	we	ne	be

3

me
we
ne
be

4

mi	wi	ni	bi
mi	wi	ni	bi
me	we	ne	be

5

'bv	'mv	'n̪
=bv	=mv	=n̪

6

-bv	'kubo
-b̪v	'kuboyo
-b̪v̄l	'kuboyolu

7 -Hie wen: -Bv me 'kuboyo.

'Nia wen: 'T̪i- =mv 'kuboyo a 'mv me,
-di ya 'mv 'na 't̪ita yi.

-Hie pi -bolu ε ni -do.

'Kι 'Yagbo ni 'v bv, 'ε te 'v=v -mo le.

Ε pu=v -pupu, ti, 'a 'klι mi 'lt -we mo,
'kι 'Nia di 'v, 'ε ya 'kuboyo.

-Te -Hie 'ye=e, -ε -bi ε wen:

-Pupa' o, 'de, -a 'mu -bolu pu -o.

'Nia wen: 'Na 'yu o, 'na 'klι -we 'lt ni.

-Hie wen: 'Bu ni 'mu le,

'mo -bi, =bu me 'kuboyo a de -o.

'Nia wen: 'Ti- =mu 'kuboyo a 'mu me,

-di ya 'mu 'na 'tita yi,

-Hie 'e ya 'tita, 'e di, 'e me 'kuboyo.

-Te ε me=e -memε, -ε -bi 'Yagbo wen:

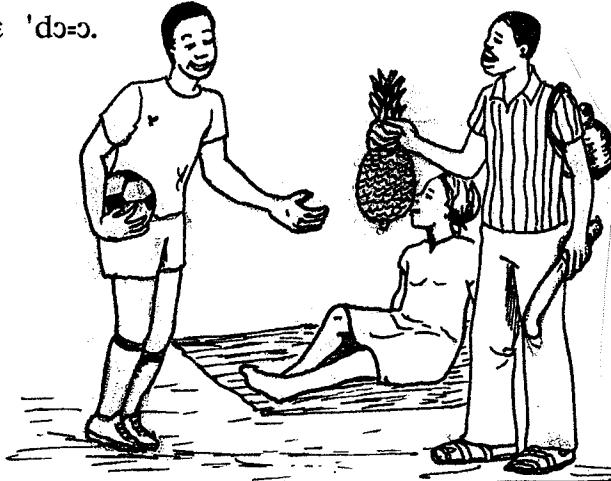
-Hie, =ni -we 'a muμε -mo,

ya 'mu 'a 'lu yi, 'mu=v 'dɔ.

-Te -Hie -we 'a muμε -mo,

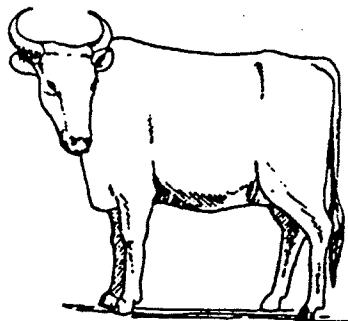
-ε -bi ε gba 'Yagbo 'kuboyolu yi,

'Yagbo 'ε 'cp.

29

bl BL

bli

1

bli

bi

i

2

i

ɔ

a

ɛ

bi

bo

ba

be

bli

blo

bla

ble

3

bli

blo

bla

ble

4

li

lɔ

la

le

kli

klo

kla

kle

bli

blo

bla

ble

6 -kv

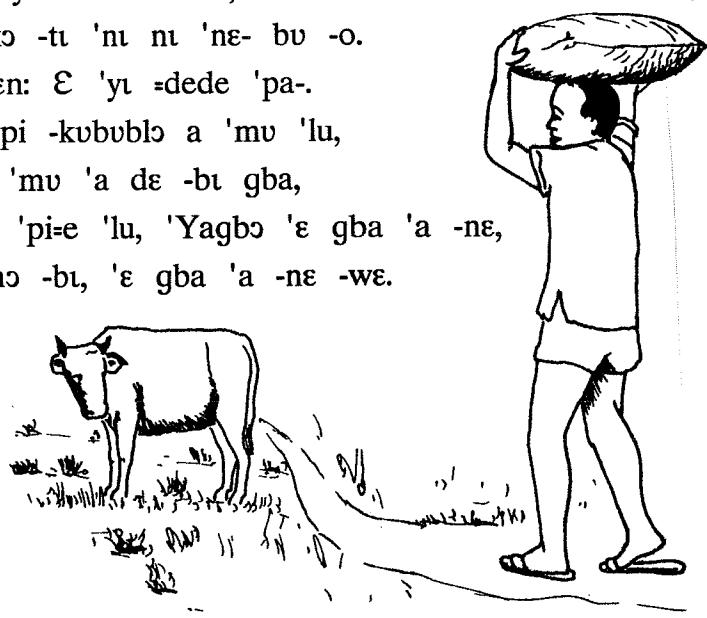
-kvbv

-kvbvblɔ

7 ε -tɔ -kvbv.

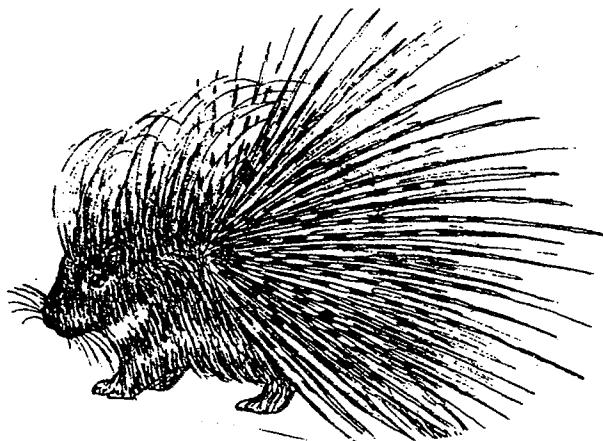
ε -wε 'a -tvɔ -mɔ.

-Hie mu -kvbvblo -to mo.
 -Te ε -we 'a -tvto -mo,
 -ε -bi v =tu =ne=e 'lu bv.
 Ε di -didi, 'ε ye bli ki, -ε yi de di.
 -Te ε 'ye=e, -ε -bi ε 'la bv yi,
 bli 'ε 'du 'lu ye', 'ε te 'li=i 'yi le.
 -Te bli nu -muuuu',
 -ε -bi -Hie 'ta 'v bv, -kvbvblo 'ε ble=e 'lu,
 -Hie 'ε 'tati wuwe.
 'Nia ko 'Yagbo 'hvén-, 'v ya blø, 'v di,
 'Nia 'ε 'bëti -Hie, ε wen:
 -Hie, de a 'di -bi -ni 'ne- 'li, 'na 'yu?
 -Hie wen: -Pupa' o, bli, -ε we,
 -kvbvblo ble 'mv 'lu.
 -Te 'n 'yi 'li=i 'li -we, =bv =tu=o 'lu bv 'mo ni -do,
 ε no- ko -ti 'ni ni 'ne- bv -o.
 'Nia wen: Ε 'yi =dede 'pa-.
 'N di 'pi -kvbvblo a 'mv 'lu,
 'Yagbo 'mv 'a de -bi gba,
 'Nia 'ε 'pi=e 'lu, 'Yagbo 'ε gba 'a -ne,
 -Hie -mo -bi, 'ε gba 'a -ne -we.

30

pl gbl wl ml

=pli

1

=pli
=pi
=i

2

=i	-i	-i	-i
=pi	-gbi	-mi	-wi
=pli	-gbli	-mli	-wli

3

=pli
-gbli
-mli
-wli

4

-plo	-gblo	-mlo	-wlo
-ple	-gbles	-mle	-wles
-pli	-gbli	-mli	-wli

6

-tu
-tuma
-tumatu

dv

dvgba

mo

moto

7 'Na plo ble n̄.

Dε- 'na plo, ne-ε ble 'lt.

N̄i bv.

-N̄i bv.

'Ki -bv n̄i 'v bv.

'Nia 'la =pli, 'ε ya=a. -Tε 'Kana 'ye=e,
 ε wen: De- 'na plɔ, ne-ε ble 'l!
 -A ko ke pipide. 'N di pi 'a 'yanu,
 'mv 'l -tumatu ko 'ta 'l pu. 'Nia wen:
 'Kana, 'kι -bv ni 'v bv -o. -'Yi=t yi,
 -ε mo, 'n di gba =pli -bv plo mo,
 'mv 'napι ko 'polv gbagbv -tɔ,
 'Nia 'ε =tu =pli 'lu bv, 'ε gbe=e plo mo.
 -Tε ε yi ni mi, ε gba 'titi.
 Ε mu -mumu, 'ε ye dvgba =dv kι.
 Ε ni 'l dvgba a 'mv 'a 'yuya 'kwli,
 -ε -bi ε 'ye moto, -ε yi 'l di.
 'A -ne bv'tita, -ε -bi moto a 'mv, ε yi di=e yi.
 -Tε 'Nia 'ye=e, -ε -bi ε te =pli bv,
 'ε 'kika -ni, 'ε =gbe,
 moto 'ε di, 'ε na 'a =pli a 'lu klε,
 'Nia 'ε -me kle, 'ε gba =pli a 'mv 'a nvgba yi,
 'kι 'l -titi, ε wen: 'Kana o, 'me- =pli.
 'N 'yi 'l=t 'l -we =bv gba =pli plo mo de 'klɔ -mo 'kb.

31

2

o	o	o	o
klo	blo	plo	gblo

3

klo
blo
plo
gblo

4

kli	bli	pli	gbli
kle	ble	ple	gble
klo	blo	plo	gblo

5

'plo	'blo	'bli
plo	blo	bli
=plo	=blo	=bli

6 'bli
'blini

dani	ka
dablo	Kabla

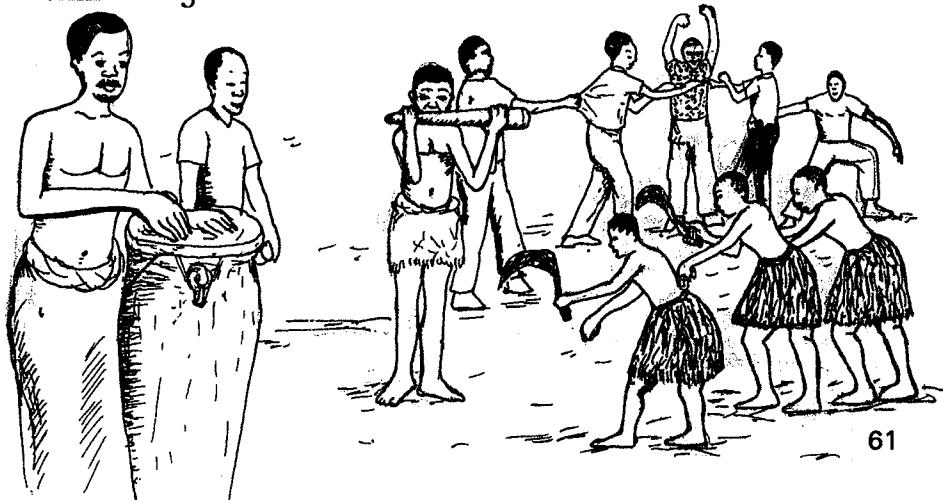
7 -Tε ε 'ye -ta, -ε -bi ε 'ta 'v bv.

-Tε ε 'ye -ta, 'a -nε bv'tita.

ε pa=a 'yi.

ε 'yɪ=ɪ 'yi pa.

'Kananv mi kle ki, 'ki 'li Kabla ki.
 -Te v yi ni mi, 'Kana gba dabo,
 'bv -ple ke, ε 'mv ke 'a de -bi pe.
 -Te v mu -mumu, -ε -bi 'nu bi 'v ni,
 'ε ye =nv. Ke- ε ni 'mv, 'v mu.
 U nv- mu mu mo, kle mu 'na mo,
 'Kana 'ε plɔ 'a dani,
 'ε -gble 'v =nv -piti kle,
 'ε mu -ple mo.
 -Te ε di, ε 'ye 'a dani,
 v ma ni, 'ε pe 'a de -bi,
 'ε mu kle a -ta 'ye mo.
 -Te ε 'ye -ta a de gbe,
 'a -ne bv'tita, -ε -bi 'blini bi bv,
 kle 'ε -gbe le, 'Kana 'ε -me kle.
 ε 'yi wa ko. Kle, -ε ko -ti 'nu 'ε ye=ε,
 kle a 'mv, ε 'yi pa,
 'blini 'ε -gba=a le.

32

c C

'ci

1

'ci
'i

2

'i	-i	-a	-t
'ci	-ci	-ca	-ct

3

'ci
-ci
-ca
-ct

4

ni	na	ni
ki	ka	kt
ci	ca	ct

5

'ci	'pi	'pli
ci	pi	pli
-ci	-pi	-pli

6

-pla	-pi
-plaka	-piti
-plakali	'ci-piti

7 'Mɔ -bv, 'n -ci 'ci-piti.

'Mɔ -bv, 'n 'yɪ 'lɪ=t -wɛ =bv -ci 'ci-piti.

-'Ye=e, -e mɔ, v nu 'ci a -plakali?

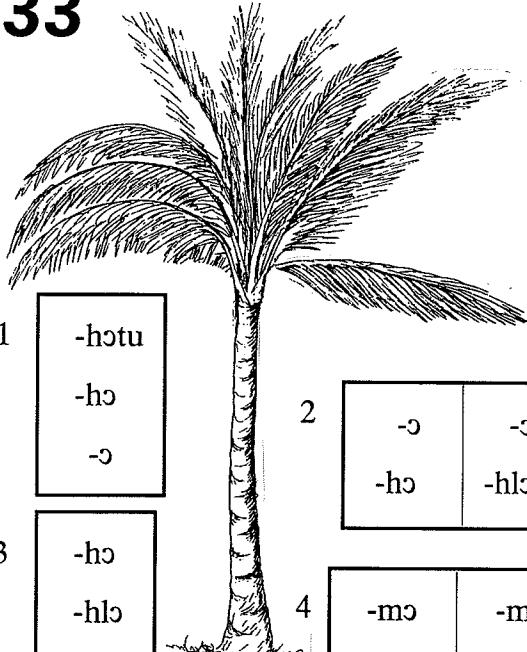
-Bt' -'yee =nɛ yɪ, 'v nu 'ci a -plakali 'lt?

'Nia -ci -ci, 'ε 'dɔ 'v 'ci 'v.
-Tε v yi 'a -piti nι -ci, -ε -bi 'Kana wen:
'Na ke -o. 'Ci-piti di 'mv 'nι 'la.
-Tε 'Nia ta 'lι 'a nvgba 'yi lε,
-ε -bi ε wen: 'La =wlv, 'na nvgba.
'Ci -bv, 'bv ku, 'n di ya moto gbagbv,
'mv 'lι=lι pv, -a 'mv=v plo. 'Kana wen:
'Mo -bv, 'n 'yι 'lι=lι -we =bv -ci 'ci-piti -bv dadv.
'Bu ku, 'n di=e 'nι 'blu, 'mv 'a 'ketti pi,
'mv=v di, 'mv -ε -bi 'a -plakali nu,
'mv=v di. 'Nia wen: -Bι' -'yee la =ne yi,
'v nu la 'ci a plakali 'lι?
'Kana, 'ye, -ba -ci 'lι -piti -ba.
-Tε 'ci ku, v 'blu=o,
-ε -bi 'Kana gba 'lι 'a -ne 'kayu bv.
'Nia a plo 'yi ble. Kε- ε nι 'mv,
'ε gba 'a -ne plo mo.

33

h H

-hōtu

1

-hōtu
-hō
-ō

2

c-	c-	a	i
-chō	-chō	ha	hi

3

-chō
-chō
ha
hi

4

-mo	-mlō	ma	mi
-wō	-wlō	wa	wi
-chō	-hlō	ha	hi

6

-pa	ha	pi	'wli	-hō	-hōtu
-patu	hawi	pitu	'wliyε	-hō-ci	-hōtubəlv

7 'a hawi ma ni

'a hawi 'mu ma

'a hawi 'ni =ha ma

'Nia ko -ho-ci. 'Ki ε -ha 'li -hətubəlv 'li,
ε 'mv=v 'dɔ, 'ki 'v 'a 'kayu ke'.

-Te ε ya=a, -ε -bi ε =tu 'v=v -patv' bv,

'a hawi 'nι =ha ma a -ti,

-Hie 'ε -ha 'v=v 'v, 'ε plo=o,

'ε -tɔ pitι, 'ε ya=a 'Nia yi, 'Nia 'ε di=e.

-Te ε -we=ε le,

-ε -bi -Hie wen: -Pupa' o, -na -hətu -mv',

-ya wen, 'n plo=o nι,

'a 'wliyε a pitι, no- -di.

'Nia wen: 'Na 'yu, -'la 'mv nι 'dɔ -o.

'Bv ko bv nι le, -ε -bi bla -hətubəlv -bi,

-Hie 'ε bla 'a de -bi, 'ε ya=a, 'Nia 'ε 'dɔ=o.

34

2	'e 'me	'e 'mle	e he	e ce
---	-----------	------------	---------	---------

3	'me 'mle he ce
---	-------------------------

4	'ma 'mv 'me	'mla 'mlv 'mle	ha hv he	ca cv ce
---	-------------------	----------------------	----------------	----------------

5	'klu kl̩ -kl̩	'kla kla -kla	'wla wla -wla	
---	---------------------	---------------------	---------------------	--

6 da mle -Wε
 dayo mumle -Wεlε
 dayo'gba

7. Dayo a mumle bi 'l̩ y̩,
 ka a mumle bi 'l̩ y̩,
 -ε =dv 'y̩ 'a 'bi 'v -hi.

'Nia kɔ Kabε, kɔ Kabε a 'bι -Wεlε 'hvεn-,
v mu lε na mɔ. -Tε v na lε -nana,
-ε -bι Kabε 'bεti 'Nia nι, ε wεn:

'Nia, ka a mumle kɔ dayɔ a mumle 'hvεn-,
dε a 'dι -bι kla 'lι?

'Nia wεn: Ka a mumle, ε nɔ- kla. Kabε wεn:

'Mɔ -bι, 'kι 'v 'mυ -mɔ, dayɔ a -nε -hi 'v nι.

'Bυ nι 'mυ lε, -ε -bι -ba 'bεti -nι, -a 'mυ=v 'ye,

'Nia 'ε 'blu ka, Kabε 'ε 'ce dayɔ'gba, 'v da -Wεlε,

-Wεlε 'ε 'wla dayɔ 'Nia 'lu, Kabε 'ε pε bv,

-Wεlε 'ε =tu 'v=v ka kι bv.

-Tε dayɔ mle 'Nia, -ε -bι ε -ha =yε.

-Tε ti a dε gbe -hi, -ε -bι Kabε -ha =yε -wε.

=Yε, ε nɔ- v pu lε -pυpυ,

'tι- -Wεlε 'ε -ha 'v ka Kabε kι,

'ε -ha dayɔ 'Nia 'lu lε -wε. Kabε kɔ 'Nia 'hvεn-,

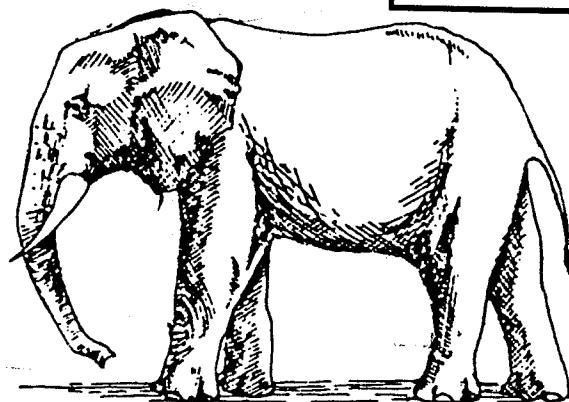
v yi 'kι=tι nι, -ε mɔ, dayɔ a mumle bi 'lι yi,

ka a mumle bi 'lι yi, -ε =du 'yi 'a 'bι 'v -hi.

35

uε ua iɔ ia

due

1	due
	du
	u

2	v	v	ɪ	ɪ
	dv	dv	dɪ	hɪ
	dve	dva	dɪə	hɪə

3	due
	dva
	dɪə
	hɪə

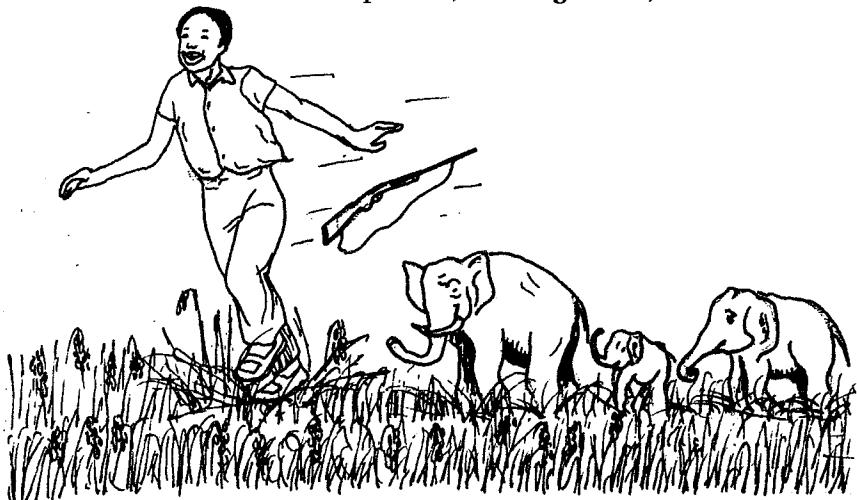
4	da	de	ha
	du	dɪ	hɪ
	dva	dɪə	hɪə

5	'he	'ye	'yɪ
	he	ye	yɪ
	=he	=ye	=yɪ
	-he	-ye	-yɪ

6	-diə	-ha	ci	'hlə
	-dɪənʊ	-hɪ	cigbe	'hɪhlə
	-Dɪənʊ	-hɪhɪə	cigbəbʊɪ	

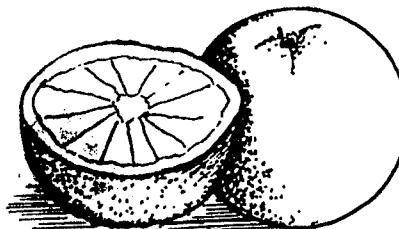
7 -ha -dɪənʊ 'ku
-dɪənʊ a 'ku-hɪhɪə

'Kana ko -kvbv-ci. 'A -ci a -kvbv kui ni.
 'A -ti, ε -he 'a -piti.
 'A -ne ti, 'bv mu -piti -ha mo, ε ko bv 'ye dva a -pi,
 'ε da 'Nia, 'ε lee =ne, -ε mo:
 'Nia =ni 'yi -diɔnu 'tu pv, dva di -we -ci a -kvbv le.
 'Nia wen: -Diɔnu a 'ku-hihia bv -we -mo.
 'N di gba -pu, 'mv 'li mu, 'mv =nu 'la, 'Nia
 'ε mu 'li -ci ki. -Te ε mu, -ε -bi ε ye 'v dva bv,
 'v yi -kvbv di, 'v 'gbugbe le. 'A =wlv gba ka.
 'A -ti, 'a dabv, -ε 'ble -pu kva, ε yi 'ni 'hihle -ni,
 'Nia 'ε pv -pu, 'ε 'klo.
 -Te ε 'klo, -ε -bi dva 'tatı 'a cigbe a yiyiya.
 -Te 'Nia 'ye =nv, -ε -bi 'a mumu a 'mv, ε te -pu bv,
 'ε pv 'li cigbebvı. Ε wen: He-hee, ε di ke 'ni 'yakla -ni,
 'Nia 'ε 'gba ci, 'ε mu 'di. -Te 'a nvgba 'ye=e,
 -ε -bi ε 'beti=e ni: 'Nia, -pu 'li? 'Nia wen:
 Dva, 'n mu wen 'la mo, v bla 'mv le,
 ε no- ko -ti 'ni te -pu bv, 'ni 'gba ci, 'ni di 'di.

36

uo je io ue

bubuo

1

bubuo
buo
bu
u

2

u	'u	-i	i
bu	'ku	-ti	di
buo	'kuo	-tie	dio

3

buo
'kuo
-tie
dio

4

bo	ko	te	do
bu	ku	ti	di
buo	kuo	tie	dio

6 bu

bubuo

bubuotu

bubuokuo

hla
hīhla

'ma
'mai

babla

Bablakve
Bablakvenvgba

nu

nvgba
Bablakvenvgba

7 ε

'n̩

'N̩

-hvε

-hva=a

-hva=a

'blini.

'blini.

'blini.

-Hie kɔ bubuotu. 'A 'kui ku nɪ.
'A -tɪ, ε wɛn: 'N di plo 'na bubuo.
'Nɪ 'ye 'wliyε, 'mʊ 'na wlalv kɔ 'na bɔbu -tɔ,
-Hie 'ɛ -ha bubuo, 'ɛ gba=a plo mɔ, 'kɪ 'lɪ 'maɪ yɪ.
ɛ nɔ- nɪ 'v bv -dodo, -ɛ -bɪ 'Dagba di nɪ.
ɛ ya bubuo plo mɔ -wɛ.
-Te -Hie 'ye=e, ε wɛn: 'Dagba, 'nɪ -hva=a 'blini.
'A -tɪ, -hɔn -ta', =mʊ -nɛ bubuo plo.
'Dagba wɛn: -Hie, 'bɪ 'maɪ a pɛpɛ kɛɛ 'lu nɪ -o.
U nɪ 'lɪ 'a hihla 'kwli, Bablakvɛnvgba =dv 'ɛ di,
'ɛ -tɔ -Hie a bubuo a pɛpɛ.
Dɔdv ni -Hie nɪ, -kɔtɪ, ε di mu 'a -tɛbli -tɔ mɔ.

37

2	-v -tv -tva	'v 'hv 'hv <small>i</small>	i pi pie	u bu buo
---	-------------------	-----------------------------------	----------------	----------------

3	-tva 'hv <small>i</small> pie buo
---	--

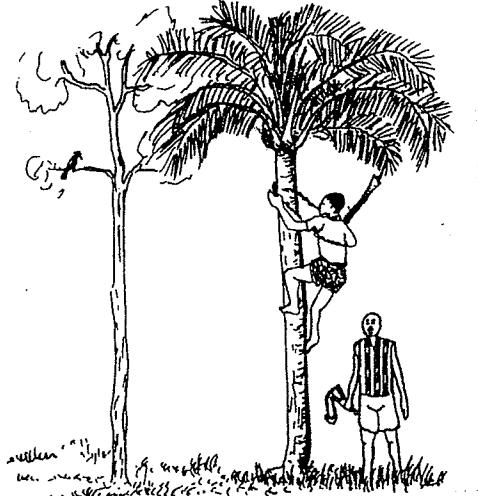
4	-ta -tv -tva	'hi 'hv 'hv <small>i</small>	pe pi pie	bo bu buo
---	--------------------	------------------------------------	-----------------	-----------------

6	nv n <small>vb</small> lɔ	'gbo 'gbotu	-tva -tvan <small>i</small> e	-hɛ -heyri -heyride	tu tugbɛ tugbɛb <small>v</small> ba	ba
---	------------------------------	----------------	----------------------------------	---------------------------	---	----

7 Σ ni 'v 'gbotu 'hvi.

Σ ni mə 'mv 'hvi.

-Hie kɔ -Tvtv 'hvɛn-, v gba -tvanɛ,
 kɔ tɛ, kɔ =gbe, 'v mu yo bv.
 -Te v 'ye 'gbotu, -ɛ ye, -ɛ -bi -Hie wɛn:
 'N di -tɛ =gbe a pvpvʊ 'yi,
 -Hie 'ɛ -tu 'yɪya -wlu.
 -Te ɛ ye 'gbotu a -heyride ki,
 -ɛ -bi -Tvtv 'ye nublɔ, -ɛ yɪ ble,
 'ki 'v tugbebvbba ki.
 'Ki 'v -tɛ a 'mv, 'ki wlɔ ni 'v -wɛ.
 Tugbe a 'mv, ɛ ni 'v 'gbotu 'hvɪ.
 -Te -Tvtv pv nublɔ te -mɔ,
 -ɛ -bi ɛ 'klo=o ni,
 'hvɔ 'ɛ na 'v wlɔ 'hvɪ.
 -Te wlɔ 'ye de a 'mv, -ɛ -bi ɛ =ta ni,
 'ɛ 'mvɛɛ 'gbotu 'hvɪ, 'ki 'v -Hie 'hvɪ.
 -Te -Hie 'ye=e, -ɛ -bi ɛ 'gbo ni,
 'ɛ nu 'a -tvanɛ, 'ɛ 'la=a.
 -Te -Hie =ti, ɛ wɛn: 'Ni pv=v 'ki =gbe ni de,
 ɛ kɔ -Tvtv 'hvɛn-, 'v -mɛ kle, 'v di 'dɔ.

38

.an .εn

1

'han

'an

'a

'han

3

'han

hen

hvan

wen

2

'a

'an

'han

'ε

'en

'hen

və

van

hvan

ε

en

wen

4

'ha

'han

'he

'hen

hua

hvan

we

wen

6

-pa

'yi

hvan

dve

-pagbi

'yihun

hvannu

Dve

mla

'd̩i

-win

b̩i

gblo

mlanu

'dia

-winse

b̩ihian

gblohiān

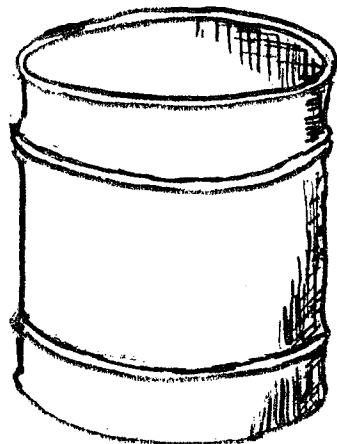
'diai

7 ε bi 'yihun 'yi k̩i.
 U -ha Dve 'yihun 'yi k̩i.
 N̩o- pu -mu 'yihun 'yi k̩i.

-Winse, 'Ntanv -we də a didie -mo,
 'v p̄t 'k̄t 'li. 'Nia wen: Σ ko la gblohian =dv.
 'A 'nyre mo la Dvə. Σ no- -hvə -bv mu la -titi,
 'ε pu la le: 'Na 'd̄iat, pi de!
 'N mi 'na -tvanie hvan mo. 'Nt -we -mo, 'n̄ di=e,
 'mv -titi mu. -Te 'a 'd̄iat ȳ na n̄ 'tie,
 -ε -bi ε mu -tvanie hvan mo, 'k̄t 'v 'kayu ye'.
 -Te na 'be, -ε -bi 'han, -v ne wen na kle,
 v -tva ci a 'gbuqba. 'K̄t -pagbi n̄ 'v bv, 'ε 'ye =nv.
 -Σ -bi ε pie hvannv, 'ε 'gba ci, 'ε 'ya 'l̄ 'kayu kt̄.
 'K̄t ε yee 'l̄ =we bv, -ε 'ble 'h̄o kva.
 -Te =we 'ye=e, -ε -bi ε pie hvannv, 'ε te 'h̄o bv,
 'ε 'gba ci, 'h̄o 'ε bi' v Dvə 'lu, Dvə 'ε bi 'yihun 'yi kt̄,
 'a 'd̄iat 'ε we 'a 'b̄htian =Wia le,
 =Wia 'ε di. -Te v -ha Dvə 'yihun 'yi kt̄, -ε -bi ε wen:
 =We, d̄e- ko 'h̄o -pv 'v 'mv 'lu 'l̄? =We wen:
 -Pagbi, -ε bla 'mv le, ε no- nu=o, 'n̄ te 'h̄o bv.
 -Pagbi wen: 'M̄o -bi, 'han, -v bla 'mv le.
 No- ko -ti 'n̄ 'ya 'l̄ 'kayu kt̄. 'Han wen: Na,
 -na 'd̄iat 'bia -ni, no- ko hvannv -a pie, =a 'gbε wen ci.
 'A 'd̄iat wen: Dvə, -mo pv le, =bv pi de.
 No- ko na 'n 'tie. =Wia wen: Σ -we -mo.
 'Nia, -na mlanv a kvko, no- pv -mu 'yihun 'yi kt̄.

39

'ɛɛ 'u

'tee

1

'tɛɛ
'ɛɛ
'ɛ

2

'ɛ	'ɛ	'a	'in
'ɛɛ	'ɛɛ	'aa	'uŋ
'tɛɛ	'nɛɛ	'yaa	'cɪŋ

3

'tɛɛ
'nɛɛ
'yaa
'cɪŋ

4

tɛ	ya	cɪŋ
'tɛ	'ya	'cɪŋ
'tɛɛ	'yaa	'cɪŋ

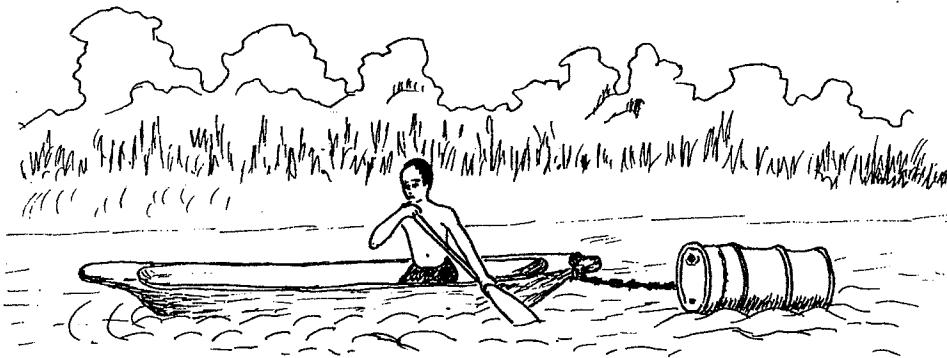
5

'tv	'tu	'tɔ
tv	tu	tɔ
-tv	-tu	-tɔ

6

=gbɔ	=han
=gbɔpʊ	=han-tɪ
=Gbɔpʊ	

'Nianv a 'tee we ni. 'A -ti, 'Nia wen:
 'N di gba =tv, 'mu 'tee -to mo mu, 'ki 'li =Gbɔpv,
 'Nia 'e gba =tv, 'e 'yaa 'nie ki,
 'e mu =Gbɔpv, 'e -to 'tee ko 'cun.
 E pu 'cun 'tee -mo,
 'e mva =ne=e =tv -mo bv, 'e yi 'ki di.
 -Te ε di -didi, -ε -bi =tv ya 'hič 'lu, 'ε we.
 'Nia wen: He=hee!
 'N pu=v =han-ti, ki mo -te -bv,
 ki mo 'nεε 'klo di mo yi 'beε -ni,
 'Nia 'e pu 'li 'kli le, 'e klo 'cun,
 'e pu 'li 'kli le de, 'e 'ya 'v 'tee ki.
 'A 'kli -we 'li ni. 'A -ti, ε pe 'v 'tee ki bv,
 'tee 'e ya=a. 'Nia 'yi =tv ko, keε, ε ko 'tee,
 -ε 'yi we. 'A -ti, 'a plɔ ble ni.

40

2

'un	'in	in	-en
'cun	'win	win	-wlən

3

'cun
'win
win
-wlən

4

'cu	'wi	wi	-wlə
'cun	'win	win	-wlən

5

'mlo	'mle	'mlı
mlo	mle	mlı
-mlo	-mle	-mlı

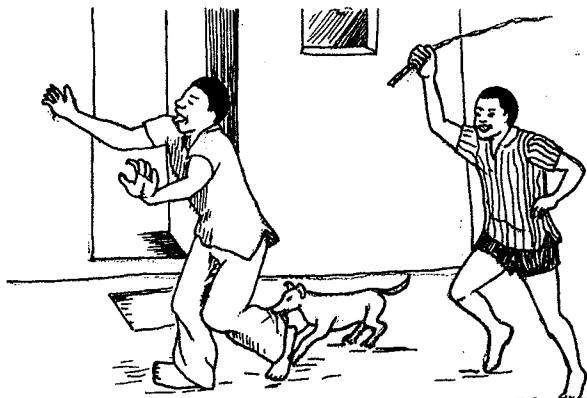
6

'ca	'pi	lo	'pa	tɔ
'caka	'pidə	loko	'paku	bv ke'
			-cipaku	bvke'tɔnu

7 -Gbi di 'mv 'nɪ 'la.

ɛ di 'mv 'nɪ bi.

-Hie kɔ -gbi. 'A -gbi a 'mv, ε yɪ 'nɪ mle.
 'A -tɪ, ε nu 'lulu a 'cun,
 'ε pv =nɛ=ε -mɔ, 'ε mva=a tugbe -mɔ bv.
 -Te 'lulu a 'mv, ε 'yɪ 'caka -nɪ, 'a -tɪ,
 -Hie a -gbi cɛ=ε nɪ, 'ε mu 'lɪ 'kayu ye' bv pɛ mɔ.
 ε 'yɪ 'v bv -wleen -nɪ,
 -ε -bɪ Kabɛ di 'Nia yɪ -mɛ mɔ.
 ε 'yɪ=t yɪ, -ε mɔ, -Hie a -gbi yɪ 'nɪ mle.
 ε 'mv 'kɪ=t lɛ -hi dadu, -ε -bɪ 'ca,
 -gbi kłɔ Kabɛ a buke'tonu nɪ,
 'ε 'gbo: Haaiiii! -Hie a -gbi di 'mv 'nɪ 'la -o!
 -Te -Hie 'wɪn Kabɛ a win, -ε -bɪ ε ya lɔkɔ,
 'ε nu=o, 'ε bi -gbi, 'tɪ- 'ε te Kabɛ a buke'tonu bv,
 'Nia 'ε gba Kabɛ 'pide', 'ε -tɔ -ci, 'ε -tɔ 'cun,
 -ε 'caka -nɪ -we, 'ε ya=a, 'ε di, 'ε lee -Hie:
 -Gbi a 'cun, 'n -tɔ, ε no- -bv, -Hie 'ε pv -gbi
 'cun a 'mv -mɔ, 'ε mva=a tugbe -mɔ bv.
 -Te 'cun a 'mv, ε 'caka -nɪ,
 'a -tɪ, -gbi 'yɪ 'kɪ 'lɪ 'a cice 'lɪ -we.

41

yr cr hr jr

1

-yrcry
-crys
-c-

-yrcry

2

-c	i	o	e
-yrc	cri	cro	hre

3

yrc
cri
cro
hre

4

yo	ci	co	he
yrc	cri	cro	hre

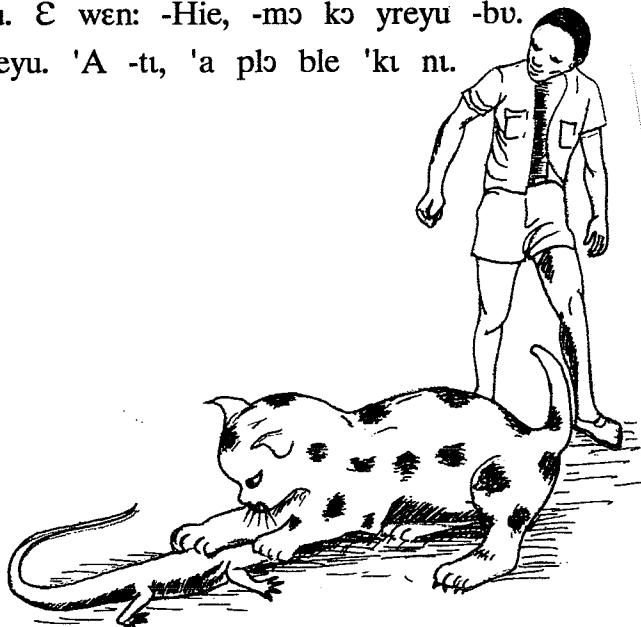
5

'pli	'plu	'pli
pli	plu	pli
=pli	=plu	=pli

6

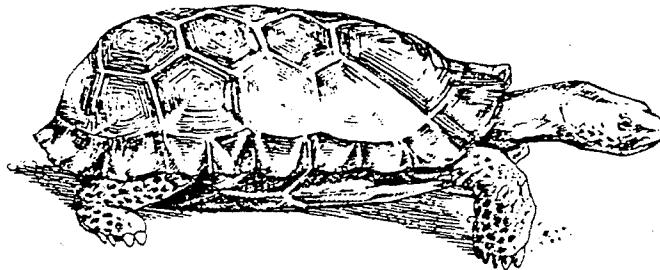
=pli | 'ko
=plcri | 'kolu

-Pl̩ -hv 'l̩ 'Nia a 'kayu bv n̩.
 'A -ne ti, 'Kana 'bv pv 'v mvma -gbatiɔ ki bv,
 v y̩=i 'n̩ di, 'Nia 'ɛ =gba =pl̩cri,
 'ki 'l̩ -gbatiɔ ki. -Te -y̩royrɔ mu -hi m̩o,
 -ɛ -bi cro klo=ɔ n̩, kee, ɛ 'y̩ 'kv,
 -Hie 'ɛ -ha 'v=v 'yri, 'ɛ mva=a tugbe -m̩o bv,
 'ɛ y̩=i le 'mlee -n̩. -Te ɛ y̩=i le n̩ 'mlee -n̩,
 'ki -pagbi n̩ 'v bv gbee, 'ɛ te 'v=v -m̩o le.
 -ɛ -bi 'Nia mu -titi. -Te -Hie pv wen=ɛ tugbe -m̩o,
 -te ɛ 'y̩ wen -ta' -hɔn, -pagbi a =wlu wen, ɛ 'kv wen n̩.
 'T̩- -Hie 'mv=v 'kolu -m̩o pv, -ɛ -bi ɛ =pl̩ 'v 'kolu a 'mv ki.
 -Te -pagbi 'ye=e, -ɛ -bi ɛ =pl̩ 'v=v ki -we, 'ɛ di=e.
 -Hie 'y̩ 'ki -y̩royrɔ ko. 'A -ti, 'a plo 'y̩ ble.
 ɛ no- n̩ 'v bv -dodo, -ɛ -bi 'Nia -hɔn -titi,
 'ɛ ya yreyu. ɛ wen: -Hie, -m̩o ko yreyu -bv.
 -Hie ko yreyu. 'A -ti, 'a plo ble 'ki n̩.

42

kw Kw

kwla

1 kwla
 a

2 a ε i
 kwla kwle kwli

3 kwla
 kwle
 kwli

4 pla ple pli
 kla kle kli
 kwla kwle kwli

6 'ki
 'kibi

7 'A plɔ yɪ 'nɛɛ 'lɪ bv.
 'A plɔ bv 'kee 'libv'nɛɛlɛ.

'Nia ko -Hie 'hvæn-, v mu cri =gba mo.
 -Te v -we cri a =gbugba -mo, v yi 'diɔ ni di,
 -ε -bi 'Nia 'ti kwla, 'v gba=a 'diɔ.
 'Nia wən: 'N di plo kwla -bu 'kibi -mo,
 'Nia 'ε gba=a, 'ε plo=o 'kibi -mo.
 -Hie a plo yi 'nɛɛ 'lɪ bu,
 -te 'a 'baɪ plo kwla a -ti,
 -kɔtɪ, ε -hvɛ bu 'mlee wən=ε hru klɛ.
 Kɛɛ, 'kibi a 'yu -mo -bi, dɔdʊ nɪ=ɛ nɪ,
 -kɔtɪ, 'a 'baɪ -tɔ kwla, ε di hru kɪ 'mlee -nɪ.
 'Nia lee -Hie nɪ,
 -ε mo, 'a plo bu 'kee 'lɪbu'nɛɛɛ,
 -kɔtɪ, 'bu 'ye -wan 'a de -bi,
 ε nɔ- di -wan=a ko,
 ε 'mu -wan=a hru kɪ 'mlee -nɪ.

43

2

'v	'a	a	a
'yru	'yra	kla	kwla

3

'yru
'yra
kla
kwla

4

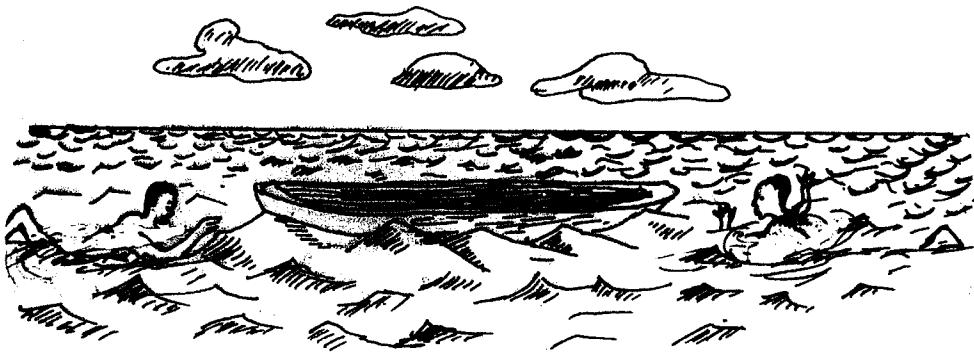
hv	ha	hu
hru	hra	hru
crv	cra	cru
yru	yra	yru

5

'ple	'kle	'mle
ple	kle	mle
-ple	-kle	-mle

6 =wlv
=wlvtu

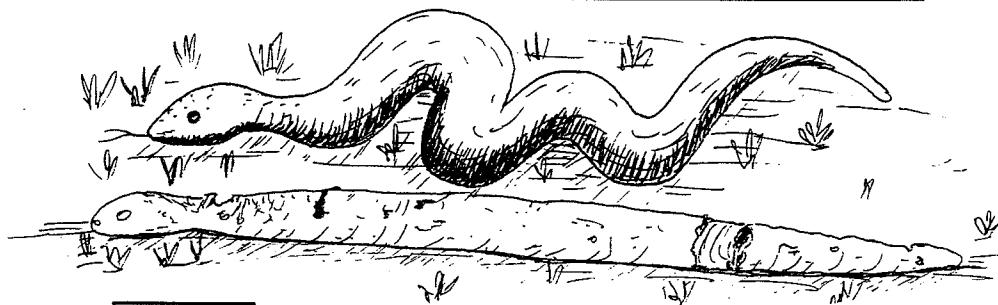
'Nia kɔ -Hie 'hvɛn-, v -hɔn -titi.
-Te 'yru kla, 'a -ti, hihiu ni =nv n̄i,
-Hie 'ɛ da -Tvtv, ε wɛn: -Tvtv, -te 'yru kla,
'a -ti, -ba mu 'yru -ple.
-Tvtv wɛn: -Hie, =ni 'ye -wɛn, -kɔ 'mv 'hvɛn-,
-a kɔ =wlvtu n̄i -do. Bla =tv, -a 'mv mu,
-Hie kɔ -Tvtv 'hvɛn-, 'v gba =tv,
'v mu 'yru -ple mɔ. -Te v -ple -pleple,
-ɛ -bi 'yru pv 'dv gbagbu, 'waa =tv 'ɛ 'wlɛ.
-Tvtv a 'lu 'gbɛ 'v 'hɪɔ ki bv, ka 'ɛ mle -Hie a bv.
-Te v lu -lulu, v 'hri 'nie,
-Hie wɛn: -Tvtv, 'n̄i -ple=e 'ki 'yru ni de 'klɔ a 'klɔ.
-Tvtv wɛn: Hɪ =nɪɔ. 'Yru 'bv kla -wan,
hihiu 'bv yɪ -wan -mv n̄i ni,
-di -hva -wan 'yru a -purple de.

44

hre hwle ni

hwl Hwl

1	hwle
	e

2	e	'a	'o
	hwle	'hwla	'hwlo

3	hwle
	'hwla
	'hwlo

4	hre		hro
	hle	hla	hlo
	hwle	hwla	hwlo

5	'do	'dv	'nu
	do	dv	nu
	-do	-dv	-nu

6	'ma	na
	'mahn	nuna
	'Mahn	kununa

7 Hvannu ni 'a mv ni.

Hvannu 'ni nu=o 'a mv.

Hvannu ni 'nuo 'li 'a mv.

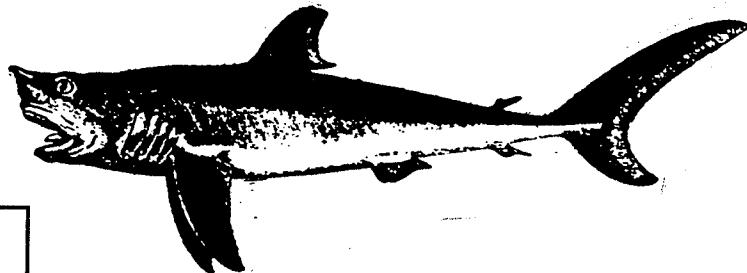
'Nianv yi 'ce -kvbv. 'A -ti, 'a -ne ti,
 v ko bv mu -titi. 'Ki 'v 'waa -ci a 'hru wlɔn,
 'nie gbe =dv pe 'v bv. 'Nie a 'mv, ε 'yi 'kwli bv hlo.
 'Ki 'v 'nie gbe a 'mv ki, v pv 'v ti ble. Ti a 'mv,
 nv- v ne kle, 'v yi -hi 'a -ne ti. 'Ki 'v ti a 'mv ki,
 'ki hre gbagbv =dv hwlee 'v 'tɔ -bv.
 'Mahin', -ε -bi -Hie ko 'Yagbo 'hvən-,
 v mi 'ki -titi. U 'yi=i yi,
 -ε mo, hrehlv pe 'v ti a 'mv ki bv, 'ki 'l̩ =nv ye',
 'v -tva ti a 'mv 'a kinina.
 U mu -mumu, 'Yagbo, -ε ni 'l̩ ye', -te ε 'ye hrehlv,
 -ε -bi hvannu bi 'l̩ ni, 'ε bi 'l̩ 'nie -mo.
 -Hie -mo -bi, bv 'yi=i le yru a -ti, ε daa =ne hre,
 'ε -me kle, 'ε 'gba ci,
 'ε mu 'waa 'bai da mo.
 -Te 'waa 'bai di,
 ε no- mu=o 'ye mo,
 hre a hl̩ =nɔ,
 'ε -ha 'v=v 'hru wlɔn,
 'ε lee =nv:
 Ba mu, hvannu
 ni 'nuo 'l̩
 'a mv.

45

ny Ny

'nya

1
'nya
'a

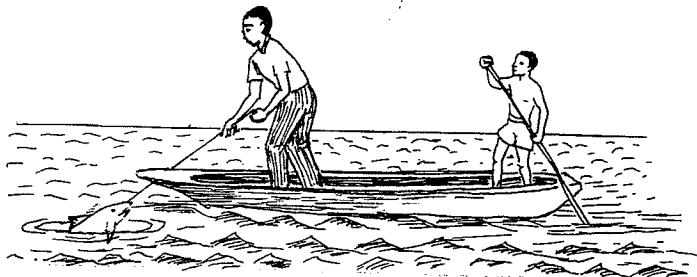
2
'a 'i e e
'nya 'nyi nye nyre

3
'nya
'nyi
nye
nyre

4
'ya 'yi yre
'na 'ni
'nya 'nyi nyre

6	hw	-tε	nyi	nyt	-hv
	hwa	-tεbli	nyibli	nyibli	-hwa
	hwadε	hwa-tεbli			-hwahwi

'Kananv a -kvbv =hlu n̄i.
'A -ti, ε -hvε bv pv nyibli me le,
v 'mv=v 'ce, kεε, h̄wadε 'ȳi 'v n̄i.
-ε -bi 'Nia da -Hie n̄i, 'ε lee =nε:
-Hie, gba 'mv 'hru wl̄n, -ba mu 'yru,
'Nia ko -Hie 'hv̄en-, 'v mu 'yru.
-Te v nyre 'l̄i, 'Nia 'ε mu 'l̄i =tv a 'lu -bi 'yri,
-Hie 'ε n̄i 'nε- 'a 'lu -bi 'yri,
'v -tva 'pupa. -Te v 'pa -papa,
-ε -bi 'nya di 'v 'waa =tv 'hv̄i -hii mo.
-Te -Hie 'ye=e, 'ε da 'Nia, 'Nia 'ε nu 'di,
'ε 'la 'nya a 'mv, 'v ya=a 'd̄o.
Nyibli -hv̄vhv̄i di mu -wan 'l̄i 'Kananv a -ci ki,
-k̄ti, 'a nyibiv ya h̄wa-tebli -hv̄vhv̄i.
'Kana a pl̄o ble n̄i.

46

2

e	e	ɔ	ɔ
hwle	nyre	cryɔ	cyɔ

3

hwle
nyre
nyrɔ
nyɔ

4

nye	nyɔ	nyɪ
yre	yɾɔ	yɾɪ
nyre	nyɾɔ	nyɾɪ

5

'nyɪ	'nyɔ	'nyrɔ
nyɪ	nyɔ	nyrɔ
-nyɪ	-nyɔ	-nyrɔ

6

-cnyu

-cwɔcnyu

'too

'took

-bɔɔ-

-bɔlukuo

-Hie wen, 'bv ku, ε di pv -bolv.

'A -ti, ε ko 'a 'bio 'huen-,

v yi 'nyi -bolv a pupuv.

-Nyrowo =dv, -Hie mu le na mo,

'ε 'du 'wliye bv, 'ε gba=a,

'ε -to -bolukuo.

-Te -Hie nyre -ti' le,

'a -ti, ε wen, ε ni -do,

-ε di 'a -bolukuo a 'mv pv,

ε 'ni =ha we.

-Nyrowo =dv, ε ni 'li 'a pupuv 'kwli,

'ε bi 'li 'witi 'nyi, 'ε we.

-Te -Hie 'ye=e, -ε -bi ε gba 'li=ι 'too 'kwli,

v 'mv=v 'cici -ni. Kee, 'tookonyo wen 'ni,

ε 'yi 'li=ι 'li -we,

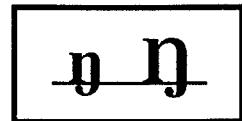
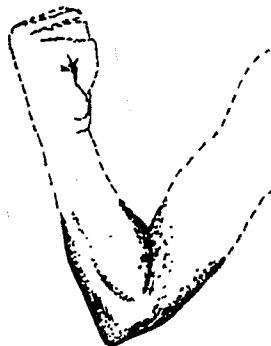
-Hie 'ε ya 'ne- =hien 'kayu bv,

'a -bolukuo a -ti.

47

=ŋlɛ

1

=ŋlɛ
=ɛ

2

=ɛ	=ɛ	-a	-a
=ŋlɛ	=ŋɛ	-ŋa	-ŋla

3

=ŋlɛ
=ŋɛ
-ŋa
-ŋla

4

blɛ	bɛ	ba
klɛ	kɛ	ka
-ŋlɛ	-ŋɛ	-ŋa

6

=Too -hlvn kwla a 'lu

=Tookvɛ -hvnhlvn kwlalu

-gbv	bi	-han	'Wən
-gbvdvɛ	bibinyɔ	-hanma	'Wənbłɔ ki
-gbvdvɛbinyɔ		-hanmaki	'Wənbłɔkvɛ

=Tookvə kə 'Wɔnblobkve 'hvən-, v di pv -bɔlv.

Takuo mo =Tookvə a -bɔlvpvnyc gbagbv.

'A -ti, 'a 'bio di 'ne=e -mo,

'v lee =ne -bɔlvpv-ti a 'mv.

-Te -bɔlv a ti nyre 'v,

-e -bi nyibli a pεpe mu 'li -bɔlvpvvlε',

'v =tu -bɔlv a pvpvv -wlu.

U pv=v -pvpv, 'v mu 'li -hvnhlvn le -ha mo.

-Te ti nyre 'v de, -e -bi v 'tati 'a pvpvv de.

-Te v pv=v -pvpv, -e -bi v -nyi Takuo -bɔlvkuo,

'e gba=a, 'e gba=a. E 'mv 'ki=i pv mo mu,

-e -bi 'a 'bthian -bi pv=v =hlɔn,

'a =ŋle kə 'a kwlalu 'hvən-, 'v 'cra,

-Gbvdvəbinyo 'e nyra -bɔlv bv,

'v ya -hanmaki,

'v pv 'li Takuo

-hanmaki a 'mv 'kwli,

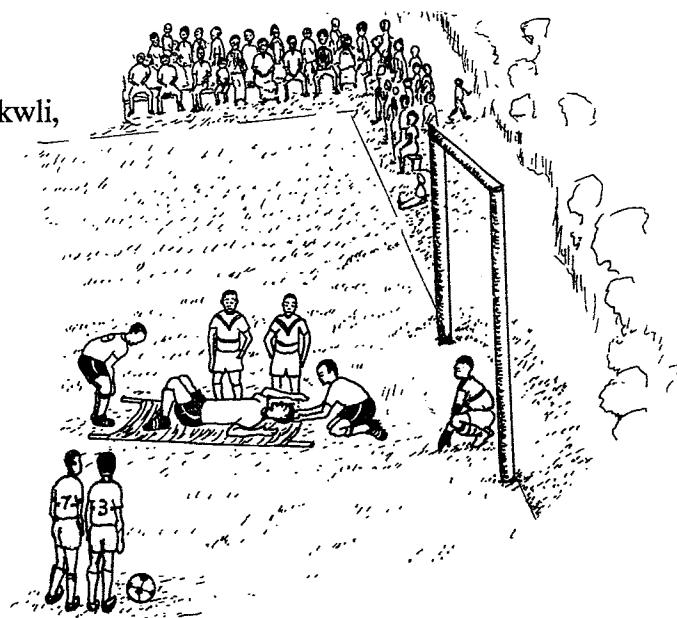
'v gba=a 'pide'.

=Tookvə wen,

Takuo a 'hv̄i 'bv

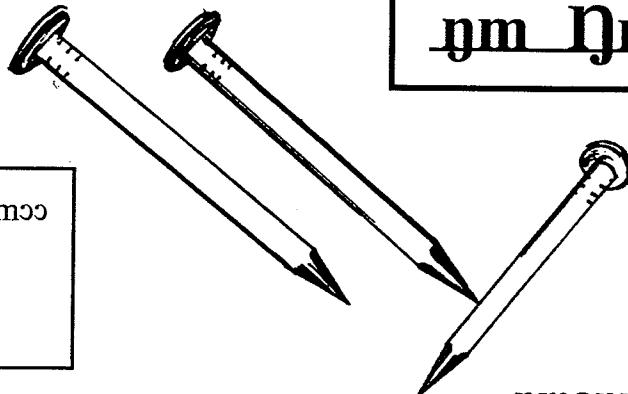
nu -t̄ee, v di mε

-bɔlv a 'mv kle.

48

1	ccwmaŋŋu
	ŋma
	a

ŋm ɳm

2	a	ɛ	ε	ɪ
	ŋma	ɛmɛ	ŋmɛ	ŋmɪ

3

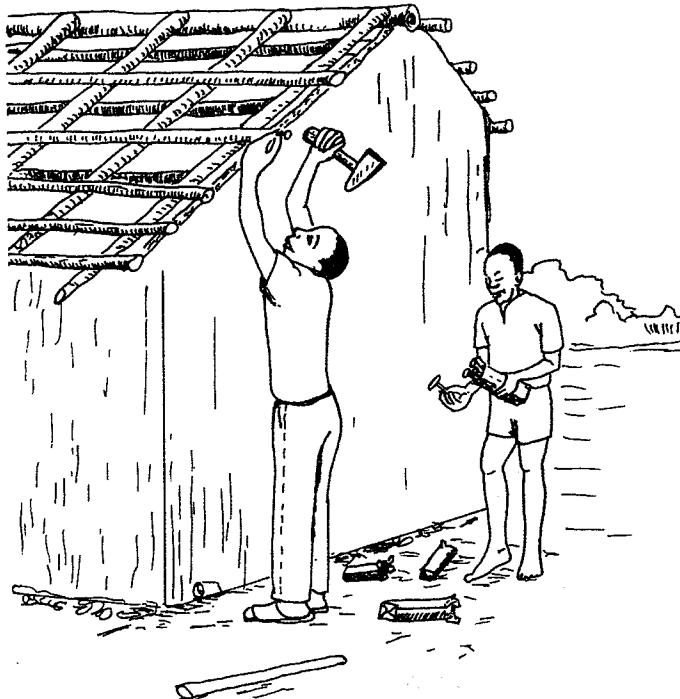
ŋma
ɛmɛ
ŋmɛ
ŋmɪ

4	'nya	nyɛ	nyɛ	nyɪ
	'ma	mɛ	mɛ	mɪ
	ŋma	ɛmɛ	ŋmɛ	ŋmɪ

5	'wɛ	'wlu	'wla
	wɛ	wlu	wla
	-wɛ	-wlu	-wla

6	ŋma	ccwmaŋŋu
	ŋmaŋŋuɛɛ	ŋmaŋŋuɔɔdakɪ

'Nia a 'kayu yi 'ni 'wlε.
 'A -ti, ε 'be ti, ε 'mu 'kayu -bi pu.
 -Te ε pu ti a 'mu -wlu le,
 -ε -bi ε lee -Hie ni: 'Na 'yu,
 ya 'li ηmaŋmɔɔpaki 'li, 'mu 'kayu bu 'wla,
 -te 'nu a ti 'yee 'v ni nyre,
 -Hie 'ε ya=a. Kεε, ηmaŋmɔɔ a 'mu, v 'ya 'ki.
 'A -ti, 'Nia 'bu mu 'a 'yee -bi ko mo,
 ε yi 'ni -yre. -Te ηmaŋmɔɔ -we 'v le,
 -ε -bi 'Nia te 'li -Hie Kabε -mo,
 ε 'mu=v ηmaŋmɔɔ -nyi.
 Kabε, ε no- wa=a, ε no- -nyi=e ηmaŋmɔɔpaki ni -pu,
 'ti- 'Nia 'ε 'wla 'a 'kayu a 'mu bu.

49

2	-a	-a	a	'a
	-ŋa	-ŋla	ŋmla	'nyra

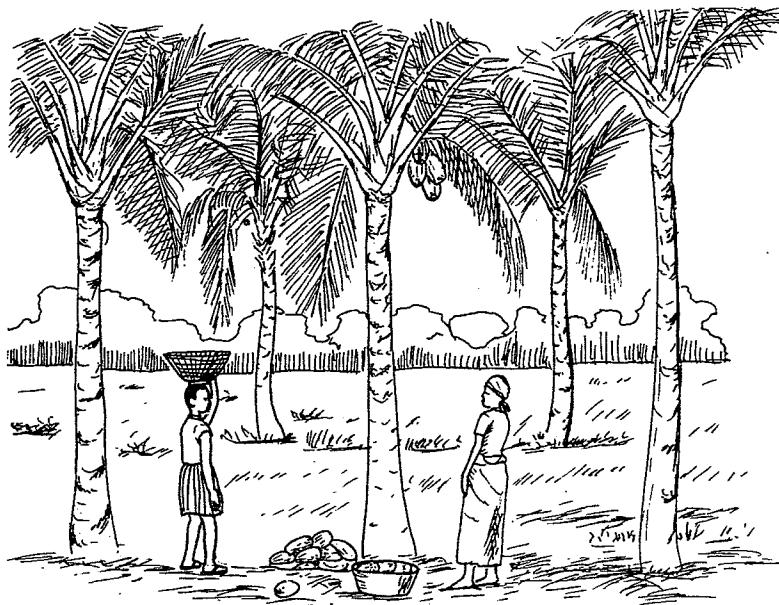
3	-ŋa
	-ŋla
	ŋmla
	'nyra

4	-ŋι	-ŋli	ŋmlι	'nyrι
	-ŋε	-ŋle	ŋmlε	'nyrε
	-ŋa	-ŋla	ŋmla	'nyra

5	'plo	'pli	'wli
	plo	pli	wli
	-plo	-pli	-wli
	=plo	=pli	=wli

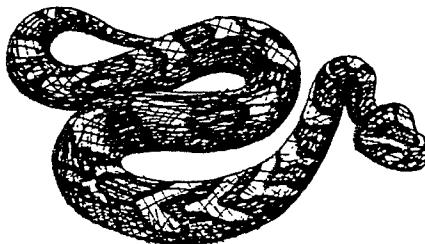
6 -hɔ | -kv
 -hotio | -kvan

'Nia kɔ yo-ci kɔ -ho-ci. E plo -ho =pli -ploplo,
 -hɔtio 'v hlo yra le. -Hie 'yi 'kì 'lì=t 'lì -we
 bu 'ya 'lì =nu yra, bu -ha -ho =pli.
 -Ho a pepɛ 'ye kaki, 'v yi le buble -ni.
 'Nia 'bu gba =nu plo mɔ,
 nyiblo =du 'nì ta-a 'lì=t 'yi le. 'Yagbo nì 'v bu -nunti,
 'ɛ mu 'v 'a 'baɪ 'hvì, 'ɛ lee =ne:
 -Pupa', -bi' -we 'lì -bu -ha 'mu mɛ le nì,
 -bu nu -na -ho kaki -mu' 'a 'nyra nì?
 'Nia wɛn: 'Na 'yu, bla -ho, =mu 'a 'nyra nu mɔ,
 'Yagbo 'ɛ bla -ho, 'ɛ nu 'a 'nyra, 'ɛ plo=o,
 'ɛ bla 'a 'hvɛn a dɛ, 'ɛ nu 'a 'nyra, 'ɛ plo=o de.
 -Te 'Kana 'ye=e, -ɛ mɔ, 'a 'yu a 'nyra yi 'ye 'wli,
 -ɛ -bi ɛ 'tatì 'nyra a nunuo kɔ 'a puplo -we.
 'Nia a -ho kaki kɔ 'kì -kvan, -kɔtì,
 ɛ no- 'Yagbo kɔ a 'dii 'hvɛn-, v ni, 'v yi 'wli 'ye.

50

j J

-jri

1

-jri
-ji
-i

3

-jri
-ji
je
jru

2

-i	-i	e	u
-jri	-ji	je	jru

4

nyri	nyi	nye	nyru
cri	ci	ce	cru
jri	ji	je	jru

7

U pa 'l̩ -piti 'kwli.
U pa 'l̩ 'kwlele 'kwli.
U yee 'l̩=l kwle 'kwli bv.

-Hie ko -Tutu 'hvən-, v mu -pu-titi.

Yi-hedə v pa 'li -piti 'kwli. Kee, -te v na 'li le -nana,
v 'yi de 'ye, -e -bi v pa 'li 'kwlele 'kwli.

-Te v mu 'v ye' de gbe, -e -bi v 'ye kwle,
'v pu=v -pu -mo. U 'yi=t yi, -e mo, e 'yi 'kv -tēe,
'v hie 'v=v bv, 'v mu mamv̄ -bi le =m̄v̄ mo.

Kwle, no- mu cigbe 'gba mo, 'e 'ya -jri 'lu,
-jri 'e pu=v 'lu -mo, 'e mla=a.

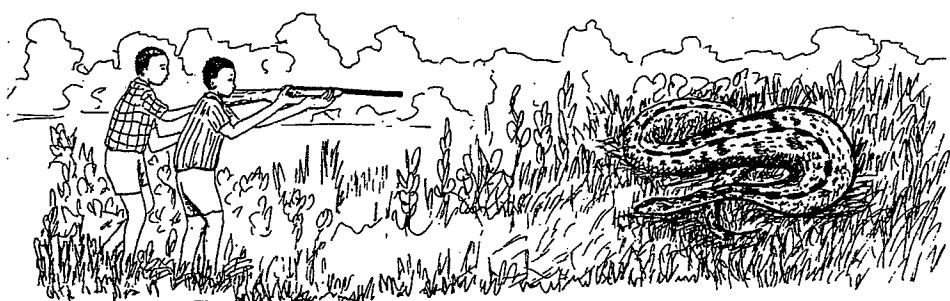
-Hienv̄, nv- mu 'li ke' -hon mo,
'v 'ya -jri a 'mv 'lu, -Hie 'e pu=v -pu -mo,
'e 'la=a. -Te v ce=e, -e -bi v yee 'li=t kwle 'kwli bv.

-Hie wen: -Tutu, nyra bv, =bv mu 'v -tite -mv',
-a pu wen 'v kwle -bi -pu mo le ta.

-Hie, no- mu mu mo, e 'yi 'v kwle bv yee -ni.
-Te -Hie di, -e -bi e wen: E di mo -aan kwle,

-kɔti, 'n 'yi 'li 'a de -bi -mv' bv yee -ni.

-Jri, e no- wa -Hienv̄, 'ki 'waa kwle 'yi mu.

51

f F

'floo'

1 'floo'
 'foo'
 'oo'

cc,	cc,	ı	u
'floo'	'foo'	fi	fu

3 'floo'
 'foo'
 'oo'
 'oo'

'floo'	'floo'	pi	pu
'foo'	'foo'	ti	tu
'oo'	'oo'	fi	fu

5 'nyra 'wa 'win
 nyra wa win
 -nyra -wa -win

6 -nyra 'mli	'kɔ	win
-nyrajru 'mliki	'kɔfi	winnyra
-nyrajru'		

7 U wən, v 'mv 'kɔfi 'na, 'a -ne -nyrajruwɔ.
U wən, v 'mv 'floo di, 'a -ne -nyrajruwɔ.

'Nianv mu 'dagba', 'ki 'li 'di=dv 'kwli.

-Te v yi ni mi, v gba 'yugbɔpupu, 'kibe,
dv ko 'mlkti, v 'mv 'kɔfi 'na

'a -ne -nyrajruwo.

Kee, 'floc a -ti -hru =nv -mo.

-Nyrajru', v 'mv 'ki 'kɔfi 'na,
'floc 'yi 'v ni.

-Hie wen: 'N yi 'floc a nule.

'A -ti, ba ya 'mv -winnyra yi,
'mv 'a de nu,

'Yagbo 'e mu, 'e -hva 'nyra gbi,
'e ya=a, -Hie 'e gba 'nyra a 'mv,

ko 'yugbɔpupu, ko 'kube, 'e nu tete, 'e ya=a.

-Te 'Nia 'ye=e, -e -bi ε -tua 'cica, ε wen:

-Hie 'yi =dede yi -tee.

Tete, ε nu, ε nc- ε dee 'floc.

52

2

-i	-i	i	i
-jri	-cri	yri	hri

3

-jri
-cri
yri
hri

4

-jre	-cre	yre	hre
-jru	-cru	yru	hru
-jri	-cri	yri	hri

5

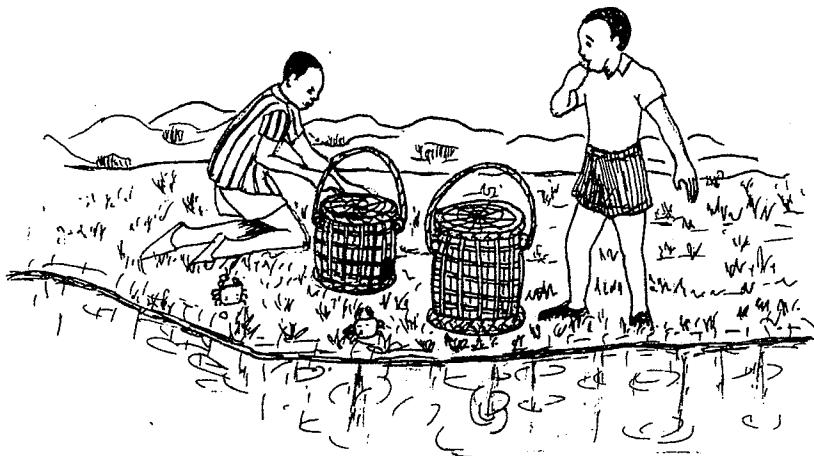
'fu	'flo	'fla
'fuu	'floɔ	'flaa
=fu	=flo	=fla

6

kl
klcri

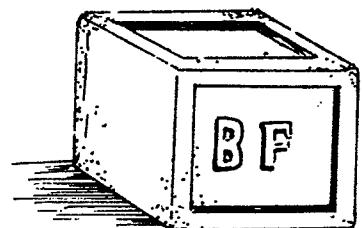
7 Ti nyre 'v nl, 'kl bv mu 'dlo.
 'Dlomuti nyre 'v nl.

-Hie ko -Tutu 'hvən-, v mu kicri =gba mo.
-Te v yi ni mi, -Hie gba tutu ko blɔ gbe,
keεε, ε 'yi=t yi, -ε mo, 'a tutu ko 'hvɔ.
-Te v -we cri a =gbvgbba -mo,
-ε -bi v -tva 'a -mumε.
-Te v ni, 'v -hvən =nv -me mo,
ke- -Hie ni, 'ε -he 'li ki blɔ gbe 'kwli,
'ε pi 'li =nv tutu 'kwli le.
=Tagbita, 'bv -hɔn 'v -wlu,
-ε -bi ki neε 'v tutu a 'hvɔ 'yri,
'v yi le 'hihri -ni.
-Hie 'bv di, ε 'ni ta=a 'li tutu 'kwli le -teε,
'ε pi 'li ki -bi 'li. -Te 'diɔmuti nyre 'v,
ε no- 'du 'a tutu ye', tutu 'ho ni.
De a 'mv, ε 'naa 'li -Hie a plɔ bv 'dɔ.
Keeε, ke- ε ni 'mv, 'v mu 'diɔ.

53

s S

-semle

1

-semle
-se
-e

2

-e	u	i	u
-se	su	si	su

3

-se
su
si
su

4

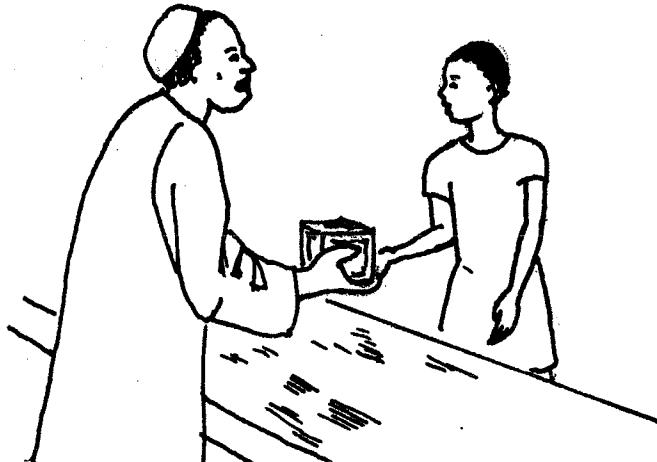
fε	fu	fi	fu
cε	cu	ci	ci
se	su	si	su

6

sε	-gbə
səwε	-gba
səwεkuo	-gbatiɔ

- 7 Nyibli a pəpe pe ble.
Nyibli a 'fie pe ble.

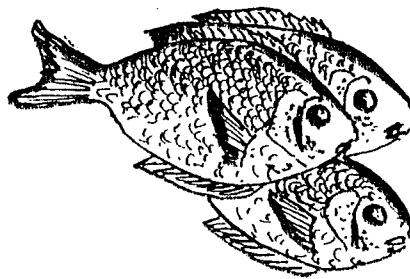
'Yagbo ko sewekuo, kee, ε 'yi -semle ko.
 Sewekuo ni 'li-i -ji', ε da 'a 'dii,
 'ε lee =ne: 'Na -təblı ni sru, kee, 'n 'yi -semle ko.
 'A 'dii wen: 'Na 'yu, ε 'yi 'mu kla mo.
 Sewe -bu, -ble kva, plo=o, -bu nu 'a 'wliye,
 -bu -tɔ -semle, =mu=v nu, =mu yra.
 De a 'mu, ε no- 'Yagbo nu, 'ε -tɔ 'a -semle.
 Kee, -te ε mu di mo,
 -ε -bi 'tɔ -we -wunwon -mo.
 'A -ti, ε 'yi 'a -təblı yra, 'ε pu 'v -semle a 'mu
 -gbatiɔ ki bu. -Te nyibli a 'fiε pe ble,
 -ε -bi =phı di ni, 'v di 'Yagbo a -semle.
 -Nyrarju', 'Yagbo, no- mu 'ki 'v -gbatiɔ kle ta mo,
 'a -semle 'yi 'v ni. Ε gba 'li -hien 'a 'bai -mo,
 ε wen: -Pupa', 'na -semle 'n pu 'tv 'v -gbatiɔ ki bu,
 ε 'yi 'v ni. -Bt' 'n di=e nu 'li? 'Nia wen: 'Kee wuwe.
 Me- 'wliye, -bu mu -semle -bi -tɔ,
 'Yagbo 'ε gba 'wliye a 'mu, 'ε -tɔ -semle -bi.

54

g G

=gi

1

=gi
=l

2

=l	=a	-a	-ε
=gi	=ga	-gla	-ge

3

=gi
=ga
-gla
-ge

4

=ŋmi	=ŋma	-ŋmla	-ŋmɛ
=ŋi	=ŋa	-ŋla	-ŋɛ
=gi	=ga	-gla	-ge

5

'hvi	'hvɛ	'hva
hvi	hvɛ	hva
-hvi	-hvɛ	-hva

6

'se
'sesi

7 -Hie 'ni klo=ɔ =gi -tɛɛ.
-Hie 'yi =gi a klo=ɛ yi.

'A -ne ti, -Hienv 'bv yi -titi ni mi,
 ε ko, 'bv yi -titi ni -hvən,
 v ko bv 'ye =gi, 'ki 'li 'nie gbe =dv -mo.
 -Nyrəwə =dv, -te v yi -titi ni mi,
 -Hie gba -wedi.
 -Te v nyre 'v 'nie a 'mv wien,
 -ε -bi -Hie wən:
 'Yagbo, -ple 'mv, =bv 'pa dε gbe,
 -Hie 'ε -tva 'pupa.
 Kee, -Hie 'bv pu -wedi 'nie,
 =ga ni -do 'bv bi -wedi 'yri,
 ti ε mi 'li=ι 'nie -mo -ha mo,
 -ε -bi ε yi mlε 'v -wedi 'yri.
 -Hie wən: -Wedi 'yi =gi a kloε yi,
 'ε -he a -təbli 'hvi le, 'ε bi 'nie.
 -Gi, ε -hvə bv klo wən,
 =gi a 'mv, v -gbvgbə -təbli 'nyi le.
 -Hie 'yi 'sesi ko.

55

2

t	-t	-t	't
st	-gi	-gli	'hri

3

st
-gi
-gli
'hri

4

sa	-ga	-gla
se	-ge	-gle
st	-gi	-gli

5

'hlɔ	'hla	'hli
hlɔ	hla	hli
-hlɔ	-hla	-hli

6

'hri	'yri
'hrik̩i	'iyiri
	'iyirinyibli

7 -Tvi ni =nv nl.

-Tvi -tva 'waa nunuo.

'Nia wen: 'N di=e 'ni hla.

U lee 'Nia, ε ni 'hlaa 'lt=i.

'Kana ko -pano-ci. 'A -ci a -pano 'hrik̩ ni.
 'A -ti, nyibli yi=t̩ 'ni 'yri,
 'Kana 'e da 'Nia, 'e lee =ne:
 'Nia, 'yiyrinyibli yi -we 'v -pano le.
 'Nia wen: 'Kana, -ha =nu me le, 'n di =nu 'ni klo,
 'Nia 'e mu, 'e 'blu 'butio gbagbu,
 'ki 'v -ci a 'mu 'a 'hru wlɔn.
 'To, -te 'yiyrinyibli di,
 v 'yi=t̩ yi, -e mo, 'butio ni 'v 'hru wlɔn, -klo,
 'v bi 'li. -Te 'butio a 'mu, e hlo 'kwli bv,
 'a -ti, 'ki v ni 'li bv -nini, 'Nia 'e yee 'li =nu bv.
 -Te v 'ye 'Nia, -e -bi -tvi -tua 'waa nunuo,
 'v lee 'Nia, -e mo, 'bv mu 'di, e ni 'hlaa 'li=t̩.
 Kee, -te 'Nia mu 'di, -e -bi e hla=a ni,
 'di a nyiblo gbagbu, e ko nyibli -bi 'hvən-,
 'v di =nu -mo, 'v mva =nu, 'v bi =nu.

56

hr.n

hran

1

hran
an
a

2

a	-i	=v
an	-in	=vn
hran	-hrin	=hrvn

3

hran
hrin
hrvn

4

wan	win	wvn
han	hin	hvn
hran	hrin	hrvn

6

yo	pa	da	'mle lε	=tugba
yohran	pupa	dayə	'mumle	=tugbanyi'ka
			lε'mumle	

7

Nyibli -bi bv 'be ti,
-v -bi bv 'be hran.

'Nia a 'diɔ 'kwli a nyibli a pepe di nu le'mumle.

'A -ti, 'diɔ a =tugbany'ka da 'waa pepe ni,

'ε lee =nv:

-Te -a di le'mumle nu,

'a -ti, nyibli -bi bv 'be ti,

-v -bi bv 'be hran, -a 'mv pupa pu.

-Hie ni 'li nyibli -mv', -v mu hran 'be mo 'nyi.

-Te v mu -mumu, -ε -bi v 'ye yo =dv.

Kee, -Hie 'yi=t yi, -ε mo, dayo ni 'li

yo a 'mv yra, 'ε 'ya 'li.

-Te ε 'ble yohran kua,

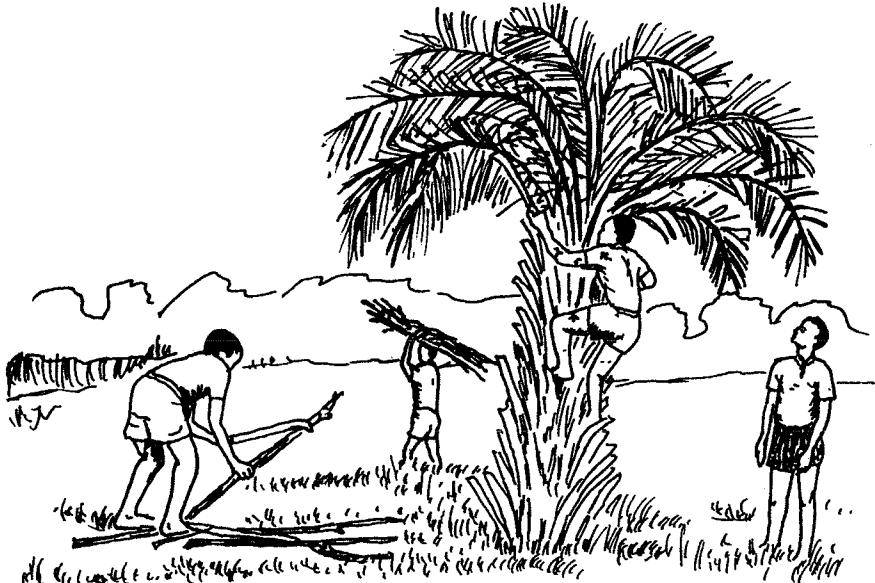
-ε -bi dayo -tua 'a le'mumle.

Kee, -te -Hie ku =wlv' le,

ko, -te ε 'yi -mli, 'a -ti, ke- ε ni 'mv,

'ε 'be yo a 'mv 'a hran,

'a 'bio 'v gba=a 'diɔ, 'v pu pupa.

57

2	ι nyι	ι nyrι	ι hιn	ι hrιn
---	----------	-----------	----------	-----------

3	nyι nyrι hιn hrιn
---	----------------------------

4	'nyi 'nya 'nyι	nyri nyra nyrι	hin han hιn	hrin hran hrιn
---	----------------------	----------------------	-------------------	----------------------

- 7 -Pia a 'fie di 'ni =hon.
 -Bi' 'n di=e nu,
 'ki a 'fie 'yee di ni =hon 'li?

'Kana kɔ -pia-ci gbagbu.

'A -pia ku nɪ. -Te ε =hlu,

-ε -bɪ 'Kana da 'a nyibɪv kɔ 'a 'yonv,

'v mu, 'v 'ce=ε, 'v ya=a.

'A -nɛ -nyrowɔ, kɛ- 'Kana ni,

'ε yɪ=i plo, kɛɛ, nyibli 'nɪ -tɔ=ɔ lɪ=i -tɛɛ.

'A -ti, ε yɪ nyre yɪ.

-Nyrajru', 'Kana 'ε gba 'hɪ cigbɛ 'Dua -mɔ,

'ε 'bɛti=e: 'Dua, 'na -pia yɪ nyre yɪ.

-Bɪ' 'n di=e nu, 'kɪ 'a 'fɪɛ 'yɛɛ di nt =hɔn 'h?

'Dua wɛn: =Nɪ mu, pɛ=v 'yrv lɛ, ε 'mɛ ma.

-Te 'Kana mu, dɛ a 'mɛ, nɔ- ε nu, 'a -pia 'ɛ ma.

-Te nyibli a 'fɪɛ a -pia -wɛ 'kɪ,

-ε -bɪ 'Kana -tva 'a -nɛ a puplo.

'Kana a -pia wa nyibli nɪ.

ε nɔ- v -tɔ -tɔtɔ,

'ε yɛ -pia yraynɪ a kukuo a ti kɪ.

